

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883.

Andra Kammaren.

N:o 41.

Fredagen den 11 Maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Upplästes ett så lydande protokoll:

Protokoll, hållet inför Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Justitiedepartementet den 10 Maj 1883.

Hemmansegaren Carl Vilhelm Berglind i Hebo hade aflemnat fullmakt, utvisande, att han vid riksdagsmannaval, som den 24 nästlidne April månad hållits i Vestmanlands norra domsaga, blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för tiden till den 1 Januari 1885; och sedan berörda fullmakt funnits vara i föreskrifven form utfärdad samt vidare granskats af vederbörande fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret, utan att desse mot fullmakten framställt någon anmärkning, beslöts att densamma skulle, på anmälan, till hemmansegaren Carl Vilhelm Berglind återställas; hvarjemte protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle Andra Kammaren meddelas.

In fidem

A. V. Abergsson.

I sammanhang härmed tillkännagaf Herr Talmannen, att Herr Berglind denna dag intagit sin plats bland Kammarens ledamöter.

§ 2.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
Stats-Utskottets Utlåtande N:o 43;
Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 9; samt
Lag-Utskottets Utlåtande N:o 42.

Andra Kammarens Prot. 1883. N:o 41.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes Stats-Utskottets Memorial N:o 44, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående låneunderstöd för odling af sanktrakter m. m.

Detta ärende skulle uppföras främst på föredragningslistan för nästa sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Lördagen den 12 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 5 innevarande månad förda protokoll.

§ 2.

Föredrogs och bordlades för andra gången Stats-Utskottets Memorial N:o 44.

§ 3.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfverlåtande på Vesterviks stad af lägenheten Stegeholm eller Slottsholmen i Lofta socken och Tjusts härad af Kalmar län.

§ 4.

Förekom till behandling Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 9, angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

Punkten 1.

Lades till handlingarne.

Punkterna 2 och 3.

Biföllos.

Punkten 4.

Lades till handlingarne.

I *punkten 5* hade Utskottet hemställt, att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående bevilningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter icke kunnat oförändrad bifallas, måtte antaga ett vid betänkandet fogadt förordningsförslag i berörda ämne; med rätt likväl för Utskottet att framdeles, i sammanhang med afgifvande af utlåtande öfver vissa hit-hörande, i punkten 1 omförmälda frågor, hvilkas behandling Utskottet ansett tills vidare böra uppskjutas, föreslå sådana förändringar i förfatningens lydelse, som Utskottet kunde finna vara af behovet påkallade.

*Angående
bevilnings-
avgift af
utländske
handlande
och handels-
expediter.*

Efter föredragning häraf, företogs det ifrågavarande förordningsförslaget paragrafvis till pröfning och afgörande; hvarvid

§§ 1—3 samt *rubrikerna* under litt. A och B godkändes.

§ 4 hade följande lydelse:

“*Utländing* eller i utlandet bosatt, här i riket icke mantals- och skattskrifven svensk undersåte, som reser omkring i landet och för egen eller, såsom utskickad, för annans räkning till inledande af handel samt med eller utan varuprof bjuder ut eller slutar handel om utländska varor att framdeles från utlandet levereras, skall, vid ankomsten till riket, till närmaste kronouppbördsman i stad aflemna skriftlig uppgift, huru länge han ämnar här kvarstanna, samt dervid erlagga *ett hundra* kronor för rättigheten att under en tid af högst tre månader idka dylik handel; åliggande det honom att, derest han efter nämnda tid vill samma rättighet utöfva, förskottsvis betala ytterligare *fyratio* kronor i månaden, hvilken afgift skall antingen för längre tid på en gång eller för minst en månad om sänder, men alltid för full månad inbetalas till kronans uppbördsman i stad inom det län, der han vid betalningstiden sig uppehåller; skolande qvittenset å den erlagda afgiften vara meddeladt å tryckta blanketter, som, efter vederbörliga requisitioner, böra af Statskontoret Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tillsändas, för att kronans uppbördsmän i städerna tillhandahållas, och hvilka blanketter, som skola lyda dels å *ett hundra* kronor, dels å *fyratio* kronor hvardera, böra innehålla erinran om behörigt iakttagande af hvad gällande förfatningar i afeende å dylik handel stadga.

Den utländing eller med utländing, enligt hvad här ofvan är sagdt, likstälde svenske undersåte, som, utan att hafva den stadgade afgiften behörigen erlagt, beträdes med att bjuda ut eller sluta han-

Angående
bevillnings-
avgift af
utländske
handlande
och handels-
expediter.
(Forts.)

del om utländska varor, skall, jemte afgiftens erläggande, böta från och med etthundra till och med femhundra kronor. Förbrytelser här- emot upptagas af poliskammare, der sådan finnes, och eljest af allmän domstol; och fördelas de ådömda böterna lika emellan åklagaren och den kommun, hvarest förbrytelsen blifvit begången.

De sålunda uppburna bevillningsmedlen åligger det uppbördsmän- nen att, under titel: "*Bevillning af utländske eller andre här i riket icke mantalsskrifne handlande och handelsexpediter*", såsom andra kronomedel i behörig ordning uti länets ränteri leverera; hvarförutom vid hvarje års slut bör uppgöras och till Kongl. Maj:ts Befallnings- hafvande insändas redovisning för de emottagna qvittensblanketterna, hvilka redovisningar, sedan desamma blifvit till rigtigheten af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande styrkta, böra inom Januari månads slut det följande året till Statskontoret insändas, för att med ränteriredo- görelserna jemföras och derefter aflemnas till Kammarrätten, för att tjena till ledning vid räkenskapernas granskning.

För de ifrån Statskontoret till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande afsända qvittensblanketterna, hvilka, intill dess desamma till uppbörds- männen utlemnas, skola i landtränteriet förvaras, bör jemväl inom Januari månads utgång behörig redovisning till Statskontoret insändas.

Hvad här ofvan i denna § är stadgad rörande särskild bevillnings- afgift af utlänning, som utbjuder och försäljer utländska varor, gäller icke för norrman, som idkar handel med norska produkter."

Enligt Kongl. Maj:ts förslag, skulle bevillningsavgiften af utländske eller andre här i riket icke mantalsskrifne handlande och handels- expediter — med bibehållande i öfrigt af gällande bestämmelser om sättet för denna afgifts upptagande — utgå med allenast hälften af det nuva- rande beloppet, eller med femtio kronor för de tre första månaderna och tjugu kronor för hvarje efterföljande månad.

Sedan uppläsning skett af Utskottets ofvanintagna förslag, mot hvilket Herrar *C. F. Wærn*, *H. L. Forssell* och *S. A. Hedlund* inom Utskottet reserverat sig, anförde

Herr Söderström: Jag kan för min del icke gilla den åsigt, som legat till grund för Utskottets hemställan i denna paragraf. Det är emellertid mindre att undra på att Utskottet icke kommit till annat resultat, emedan frågan saknar fullständig utredning. Ja, man kan till och med säga, att den icke är bättre utredd i dag, än den var på den tid, då denna afgift först tillkom, fastän förhållandena sedan dess ofantligt förändrat sig. Ehuru jag väl vet att den mening, jag hyser rörande denna sak, icke kommer att inom Kammaren göra sig gällande, kan jag, såsom varande bekant med förhållandena, icke underlåta att lemna några upplysningar.

Jag ber då att få förutskicka den anmärkningen, att jag, som har till yrke att vara förmedlare af varuutbyte mellan vårt land och andra länder, icke bör kunna misstänkas hafva några personliga skäl till ömhet mot dessa utländske handelsresande, enär just de äro mina

svåraste konkurrenter, och att jag snarare borde stå i fiendtligt förhållande till dem.

Jag ber att få upplysa herrarne om, att denna gammalmodiga afgift numera förekommer så godt som ingenstädes i hela Europa med undantag af Danmark och Sverige; hvarhelst i öfrigt den förut funnits, har den blifvit afskaffad. I Sverige är den störst. I Danmark betalar hvarje person 160 kronor om året. I Norge blef denna tunga afskaffad för mer än 20 år sedan. I Finland existerar visserligen en afgift af 100 mark = 72 kronor men *endast på papperet*; det faller nemligen ingen in att utkräva den och ännu mindre att betala den. I Tyskland finnes någon sådan afgift alldeles icke numera; den afskaffades i Preussen och Sachsen redan på 1850-talet och i det öfriga Tyskland år 1866. I Holland har man visserligen en sådan afgift, som temligen allmänt utgår, men den är icke högre än 15—18 holländska gulden, i värde motsvarande 23 à 27 kronor svenskt mynt. I den gamla handelsstaden Riga kvarlefver också en sådan gammal afgift, som dock numera sällan eller aldrig utgår och hvilken bestiger sig till 12 rubel eller omkring 30 kronor svenskt mynt. I det öfriga Ryssland deremot känner man icke alls till någon dylik afgift. I Belgien är en dylik afgift stadgad till ungefär samma belopp som den i Holland, men denna afgift utgår nästan aldrig, och man har påstått, att bland 100 handelsresande knappast en enda känner till att den existerar. I Italien, Schweiz och i England finnes någon sådan afgift icke och ej heller i Frankrike kände man förut till den, förr än på allra sista tider, då man stadgat en sådan endast för oss svenskar, och detta endast såsom represalier.

Att afgiften är olämplig och otidsenlig torde redan bevisas af den omständigheten, att den är afskaffad i nästan hela det öfriga Europa. När denna afgift först hos oss tillkommit, har jag icke varit i tillfälle att taga reda på; men jag anser troligt att den är mycket gammal. Jag tror dock icke att den från början tillkommit såsom något slags bevillning och med beräkning att staten deraf skulle draga några nämnvärda inkomster. På den tid, då denna afgift först äsattes, voro våra kommunikationer af den beskaffenhet, att de icke medgäfvono många resande att komma till Sverige. Jag minnes ännu, hurusom de få tyska handelsresande på 1840-talet här i Stockholm väckte ett visst uppseende, emedan sådana resande på den tiden min sann icke kommo så ofta och så många som nu för tiden. Denna afgift står såsom bevillning i öfrigt till sin natur helt och hållet i strid med den vanliga bevillningen. Bevillningen i allmänhet är proportionel till den inkomst man har, d. v. s. ju högre inkomsten är, ju högre är bevillningen. Här deremot skall afgiften betalas ut i förskott, antingen man har *någon* inkomst eller icke; det är redan för *försöket* att skaffa sig inkomst som man skall betala, och om sedan inkomsten blir större eller mindre eller ingen, så kostar det precis lika mycket. Jag för min del tror, att denna afgift tillkommit i följd af något protektionistiskt påtryck för att skydda köpmännen och industriidkarne i deras förmenta rätt att sjelfva få bestämma priset på sina artiklar i landet och för att ej sådana artiklar i för stor myckenhet och på

*Angående
bevillnings-
avgift af
utländske
handlande
och handels-
expediter.
(Forts.)*

Angående
bevilnings-
avgift af
utländske
handlande
och handels-
expediter.
(Forts.)

andra vägar än genom de större importörernas händer skulle komma allmänheten till handa äfvensom icke heller till lägre pris än de sjelfva kunde finna lämpligt bestämma. Detta tror jag vara den egentliga första anledningen till afgiften.

Hvad dessa resandes antal beträffar, så växer det ofantligt för hvarje år. Man tror därför kanske också att flertalet gör affärer och stora affärer. Nej, det göra de visst icke. Flertalet gör helt säkert obetydliga affärer och många få resa hem med oförrättadt ärende, utan att hafva gjort några affärer alls. En bevilning af 100 kronor tyckes förutsätta att på tre månader skulle göras affärer, som skulle inbringa bortåt 10,000 kronor, men jag är öfvertygad om, att flertalet af dessa handelsresande skulle känna sig öfverlyckliga, om de på en tur i Sverige kunde räkna 1,000 kronor i ren behållen förtjenst. Det är mycket svårt att inlåta sig på en gissning angående beloppen af hvad de kunna förtjena, men för min del är jag öfvertygad om att, ehuru väl det möjligen kan finnas någon som förtjenar mer än 10,000 kronor på en resa i Sverige, detta dock är ett försvinnande fåtal, och jag vågar påstå att icke ens tiondedelen af dem, som betala afgiften, förtjena så mycket som 10,000 kronor ens på ett helt år. De fleste af dessa handelsresande uppehålla sig icke någon längre tid i Sverige — afgiften erlægges dock under förutsättning att de skola här vistas i tre månader — utan det största flertalet endast ett par veckor eller några dagar, ja, kanske blott en enda dag. Orsaken dertill är just den stora mängden af resande, hvilkas antal under senare tider mångdubblats. Detta stora antal kommer dock visst icke derutaf att affärerna i landet flerdubblats, det har sin grund i helt andra orsaker. Den förnämsta är hvad nationalekonomerna kalla: *lagen för arbetets fördelning*. Denna fördelning gör sig inom handeln och industrien med hvarje dag mer och mer gällande, det vill säga, att hvar och en industriidkare och handlande söker att endast hålla sig till en eller några få artiklar, hvarigenom han får större sakkännedom och skicklighet och derigenom en viss styrka och öfverlägsenhet öfver andra medtäflare, som arbeta med många artiklar, och hvarigenom han är i stånd att sälja för bättre pris än de. Följden af denna arbetsfördelning är, att på hvarje handelsresande icke komma så stora belopp, på samma gång som deras antal växer, äfvensom att de icke behöfva uppehålla sig på hvarje ställe så lång tid. Hit kommer t. ex. någon, som endast har i uppdrag att sälja ett nytt slags maskin, hvarpå han vill förevisa ritning. Det är kanske endast 2 à 3 personer, som han vill besöka och han är således färdig på ett par dagar, men han får likväl betala 100 kronor i afgift. Andra resa t. ex. för att sälja ett kemiskt preparat för någon viss industris behof, och ännu andra kunna hafva att utbjuda ett större eller mindre antal råmaterialier äfven för någon viss industri; men de hafva blott ett fåtal af kunder och behöfva därför icke uppehålla sig länge här, hvarför de ock om möjligt försöka undgå afgiften.

Man tror kanske att större delen af handelsresande betalar denna afgift. Det tror jag deremot icke, om jag får döma efter den inkomst, 90,000 kronor, som staten har af denna skatt och hvilken

förutsätter att 900 afgifter erläggas och att således högst 900 personer betala sådan afgift. Detta är en siffra, som för mig på tanken, att det endast är en bråkdel af dem, som resa i affärer och äro skyldiga att betala denna afgift, som verkligen erlägga densamma. Derpå har jag sjelf sett många exempel. Sådant är i allmänhet förhållandet med alla dem, som endast resa med en priskurant på fickan eller med något prof, som ej tager större utrymme än att det kan föras i fickan. De fleste af dessa tror jag hvarken tillfrågas om de betalt afgift eller tänka på att betala den. De återigen, som måste betala, äro jemförelsevis blott få och sådana som i följd af sin affärs beskaffenhet äro nog olyckliga att behöfva släpa med sig prof till större omfång. De nödgas då föra med sig vare sig eu koffert eller liten ask, som ej så lätt undfaller polisens uppmärksamhet. Dessa måste betala afgiften, men icke de öfrige. De förre utgöra dock hvarken flertalet ej heller öfver hufvud taget dem, som göra de största affärerna. Hit komma om sommaren, då man arrangerar så kallade billighetsturer från Tyskland öfver Stockholm, Göteborg, Malmö o. s. v., skaror af tyskar. Man skulle tro att det är lustresande, men största delen är det icke. Det är helt enkelt affärsmän, som, lockade af det billiga priset, stoppa sina priskuranter i fickan och gifva sig utaf. Om de icke få något att uträtta, äro kostnaderna så ringa, att de icke riskera mycket; men afgiften skulle blifva en för stor faktor i kostnaden för att kunna betalas. Många sådane hafva varit hos mig. Tili en början säga de, att de äro endast ute på lustresa och icke tänka något på affärer, men slutligen gifva de till känna, att, om något behöfves, så skulle de dock icke vara ovilliga att annotera det, och till sist kommer ett eller annat prof upp ur bakfickan. Man kan icke begära, att sådane som dessa, hvilka endast uppehålla sig 3 till 4 dagar i Sverige, skola vara villiga att sjelfmant betala en dylik afgift, helst de icke på förhand veta, om de kunna komma att uträtta något eller icke. Under den tid sjöfarten är öppen, taga de flesta engelska resande, ja äfven amerikanare, som ämna sig till eller från Ryssland, vägen genom Sverige, såsom den billigaste och beqvämaste vägen, och uppehålla sig då någon dag i Stockholm och någon dag i Göteborg, medan de vänta på ångbåten. De flesta besöka då vanligen några få firmor i deras branche och några af dem göra kanske ingen affär, några knappt nämnvärda, andra större affärer, en och annan gör kanske på en liten stund mycket större affärer än flere, som resa större delen af året med sin koffert med profver, göra på flere år. Men de förre tänka ej på att betala afgiften, känna kanske icke till, att den finnes stadgad, och ingen kräver dem heller. Och svårt skulle det också vara för polisen att taga reda på alla dessa; den skulle då få följa hvarje utlänning från hotellet och se hvart han går och hvad han gör; men det är ju ingen möjlighet. Det finnes många sätt, på hvilka utländska handelsresande kunna undandraga sig denna afgift. Det finnes sålunda de, som resa hela året om i Sverige, men undvika Stockholm och Göteborg, och göra deremot affärer i landsortsstäderna, der, efter hvad jag hört, man icke lärer fråga efter denna afgift. Jag förbigår många andra sätt, hvarpå afgiften kan undvikas. Då man emellertid be-

*Angående
bevillnings-
avgift af
utländske
handlande
och handels-
expediter.
(Forts.)*

*Angående
bevillnings-
avgift af
utländske
handlande
och handels-
expediter.
(Forts.)*

tänker, att flertalet af dessa resande gör obetydliga och en stor del inga affärer, måste man medgifva, att 100 kronor i afgift för rätten att försöka göra affär är för mycket. Jag skall bedja att i detta fall få omtala ett exempel. För några år sedan kom till mig en ung man, en belgier, som hade att sälja gröfre linnegarner och grofva linneväfnader till kläder åt arbetsfolk, mycket kuranta varor i hela världen, men som hos oss i följd af tullförhållanden icke kunna importeras. Det var en ung man från Brüssel med god uppfostran, som blifvit utan kondition och nu försedd med kassa jemt och rätt beräknad att räcka till resekostnaderna, tänkte på egen hand resa som agent för en belgisk fabrik med prof och emot viss provision i procent på hvad han skulle komma att sälja. Han hade kommit i land i Malmö, der ingen nämnde ett ord om någon handelsavgift och efter att hafva uppehållit sig der och på vägen ett par dagar, kom han till Stockholm, hvarest han jemväl uppehöll sig ett par dagar, men kunde ingenting sälja och förtjenade således under tiden icke ett öre. Just då han var i begrepp att resa hem igen, kom polisen och kallade upp honom samt tillfrågade, om han vore handelsresande — han hade nemligen med sig en ask med profver, som röjde honom. Då han medgaf detta, dömdes han att betala icke allenast afgiften, utan äfven plikten för underlåtenhet att anmäla sig. Jag hänvisade den unge mannen, som icke förstod ett ord af vårt språk, till hans lands konsul, men vet ej, huru det sedan gick med saken. Jag kan emellertid för min del icke kalla ett sådant tillvägagående för annat än ett prejeri, ovärdigt svenska staten.

Man tror kanske, att det är utlänningarne, som betala denna skatt, och resonerar som så, att då kommer det ej oss sjelfva vid. Ja, i sådana fall, som jag nyss nämnde, då affärsresanden icke uträttar något, erkänner jag visserligen, att skatten drabbar utlänningen, om sådant kan för dem, som önska afgiftens bibehållande, bereda någon tillfredsställelse, men sådane åter, som resa regelmessigt och hafva sina gifna kunder, de förstå nog — det kunna vi vara öfvertygade om — att räkna, och de lägga afgiften lika så väl som de lägga omkostnaderna för resan m. m. på varan, som de sälja. Det blir då i sista hand vi sjelfva, som få betala afgiften. De veta mycket väl, att hvarje deras konkurrent får betala precis samma omkostnader, och dessa ingå derfor också alltid i kalkylen och falla på vår egen konsumtion. Afgiften blir således en lika god konsumtionsskatt, som tull och andra konsumtionsskatter, men faller ej på utlänningen. Fara är dessutom, att en sådan utlänning, som undandraget sig att betala skatten, ändå för säkerhets skull lägger den på varan, så att vi sjelfve kunna få betala den, äfven om vi icke få uppbära den.

Jag vet väl, att mången säger: det är endast öfverflödsvaror, dessa utlänningar föra till oss, och det är godt att det icke kommer för många sådane hit, ty då sprides genom dem för mycken lyx i landet. Jag vågar försäkra, att det minsta dessa handelsresande medföra är just sådant, som kan räknas till lyx. Sverige är ett land, i hvilket det icke lönar sig att resa, för att utbjuda lyxartiklar. Den del af befolkningen, som i vårt land öfvar lyx, är ett försvinnande fåtal.

Hvad är det då, vi behöfva från utlandet? Jo, det är den stora mängd förnödenheter, vi dagligen slita och förtära, utan att vi tänka derpå att de äro utländska, och att de måste hemtas från andra länder. Skola vi då lägga hinder i vägen för att dessa handelsresande skola kunna tillföra oss desamma? Jag nämner t. ex. vår beklädnad. I hela vår beklädnad — jag talar nu icke endast om de förmögnares beklädnad, utan äfven om de fattigarens — ingå till största delen ämnen, som äro hemtade från utlandet. Om icke sjelfva tyget är utländskt, så är materialet det, bomullen och i de flesta fall ullen, så är garnet spunnet på utländska maskiner, färgadt med utländska färgstoffer och hopkommet med tillhjälp af en mängd utländska materialier. Det läder, vi begagna i våra skodon, är i allmänhet af utländskt ursprung. I vår föda ingår socker, salt, kaffe, kryddor, risgryn med mycket mera, som vi dagligen förtära, men vi tänka sällan på, att allt detta måste tillföras oss från utlandet. Våra industriidkare, våra handverkare, hvart komma väl de utan hjälpmedel från utlandet? Våra handverkerier få alla sina verktyg nästan uteslutande från utlandet och derjemte en mängd materialier och andra hjälpmedel, och på samma sätt är det med flere slags fabriker, så att jag undrar huru långt de skulle komma utan dessa hjälpmedel. Våra mekaniska och tekniska fabriker behöfva likaså än det ena, än det andra af dessa hjälpmedel, som vi icke kunna utan beröring med andra folk billigt förskaffa oss. Skola vi nu afsäga oss alla dessa förmåner genom att lägga hinder i vägen, för att denna tillförsel skall kunna utveckla sig ännu mera och på ett ändamålsenligt sätt? Är det något ondt deri, att uti hvarje gren af industri många specialister få konkurrera med hvarandra och närma producenten till konsumenten med förbigående af de mellanhänder, som befinnas onödiga och endast fördyra förnödenheterna?

Man har beräknat, att nedsättningen af nu ifrågavarande afgift skulle medföra en förlust i statsinkomsterna af 45,000 kronor. Jag tror dock, att denna förlust är för högt beräknad. Jag anser nemligen, att, om Riksdagen bifaller Kongl. Maj:ts förslag, skola, till följd deraf att afgiften blifver satt lägre, många, som nu undandraga sig denna afgift, för egen säkerhets skull erlægga den, om den blir nedsatt, och jag tror icke att den inkomst, staten för närvarande har häraf, därför behöfver gå ned till hälften.

Af hvad jag nu haft äran anföra följer, att jag icke kan annat än anse denna afgift *otidsenlig, orättvis, opropotionel, omöjlig* att kontrollera, huruvida den riktigt erlægges, och således i alla afseenden olämplig, och jag skulle därför med glädje sett, om Kongl. Maj:t hade behagat taga steget fullt ut och föreslagit hela afgiftens afskaffande. Jag ber, Herr Talman, att få yrka afslag å Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition oförändrad.

Herr Lönegren: Denna fråga var förledet år föremål för Riksdagens öfverläggning och beslut, och man enades då allmänt och inom denna Kammare utan diskussion om att bibehålla afgiften oförändrad och således afslå hvad Kongl. Maj:t då föreslagit. Sedermera har

*Angående
bevillnings-
avgift af
utländske
handlande
och handels-
expediter.
(Forts.)*

Angående
bevillnings-
avgift af
utländske
handlande
och handels-
expediter.
(Forts.)

skatteregleringskomitén i sitt betänkande föreslagit afgifternas förhöjande till 200 kronor för första månaden och 80 kronor för hvarje följande månad af vinstlandet inom riket. Nu uppgifves franska regeringen hafva under förlidet år bestämt, att motsvarande afgifter, som här utgå för utländske handelsresande, skola erläggas af svenske handelsresande i Frankrike, och detta är orsaken till Kongl. Maj:ts proposition. Det är emellertid allmänt känt och inför Bevillnings-Utskottet ådagalades äfven, att de flesta svenska exportaffärer på Frankrike icke bedrifvas genom handelsresande. De svenska varorna, trä och stångjern, äro icke heller af den beskaffenhet att prof på desamma kunna medföras, och flertalet af affärer rörande dem afgöres genom bref eller telegram. Jag tror därför, att franska regeringens åtgärd att taga repressalier på oss för denna afgift icke är att mycket fästa sig vid och icke kommer att hafva något skadligt inflytande på vår exportrörelse till Frankrike. Dessutom tycker jag, att, om ock en eller annan af våra exportfirmor får för resor i Frankrike binda vid sin affär en utgift af 100 kronor, kan detta icke vara en giltig orsak för Riksdagen att bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit och beröfva staten 45,000 kronor om året.

På de skäl och grunder Bevillnings-Utskottet i sitt betänkande anfört och till hvilka jag ber få hänvisa, såsom enligt min uppfattning rigtiga och beaktansvärda, yrkar jag bifall till Utskottets förslag. Hvad vi nyss hört af en föregående talare rörande den vinst, landet skulle skörda af ett stort antal handelsresande, har icke ändrat min uppfattning. Tvärt om tror jag, att, om en hög afgift på dessa handelsresande skulle verka derhän, att antalet af dem derigenom minskades, detta skulle lända icke till förlust, utan till vinst för landet.

Häruti instämde Herr *A. Andersson* i Intagan.

Chefen för Kongl. Finansdepartementet Herr Statsrådet *Themptander*: Det är mig nogsamt bekant att det förslag, som innehålles i Kongl. Maj:ts proposition i denna del, icke har att påräkna stora sympatier inom representationen. Men jag ber emellertid att få erinra herrarne om denna frågas historik. Den sammanfaller icke alldeles med hvad den föregående talaren nyss antyde.

Då förhandlingarne förlidet år pågingo mellan Sverige och Frankrike, påyrkades från fransk sida att denna nedsättning till hälften af den hittills stadgade bevillningsavgiften för handelsresande skulle ega rum, och man ville att denna bestämmelse i likhet med de öfriga skulle i traktaten intagas. Från svenska regeringens sida sökte man afböja detta under erinran derom, att bevillningslagstiftningen helt och hållet fölle inom området för Riksdagens befogenhet, och man lyckades också utverka sig Frankrikes medgifvande till att denna bestämmelse endast skulle utgöra en tillägsartikel till traktaten, i hvilken svenska regeringen förband sig att till representationen framlägga förslag om afgiftens nedsättande, hvarvid regeringen utfäste sig att söka medverka till framgången af ett sådant förslag. Vid

förra riksdagen blef visserligen denna framställning af Bevillnings-Utskottet afstyrkt och af Riksdagen afslagen, men då återopade Utskottet såsom skäl för sitt afstyrkande att, då hela bevillningslagstiftningen utgjorde föremål för revision, det icke vore lämpligt att lösrycka denna särskilda del af samma lagstiftning, för att göra en partiel ändring. Det skälet — det måste jag erkänna — ansågs af mig ega den giltighet, att jag fann det helt naturligt att man förliden riksdag icke sökte komma till något annat slut. Men i år deremot, sedan revisionen af vår bevillningslagstiftning numera afslutats och Kongl. Maj:t framlagt fullständigt förslag till lagar i detta ämne, var det tydligt att regeringen skulle förnya den framställning, som hon till franska regeringen hade förbundit sig att till representationen afgifva. Det är således icke den omständigheten, att franska regeringen under sistlidet år pålagt svenska handelsresande i Frankrike en motsvarande bevillningsavgift, som gifvit anledning till förslagens förnyande, utan regeringen har gjort det för att fullgöra den förbindelse, hon i fjor åtog sig gent emot den franska regeringen. Det är emellertid icke endast med hänsyn till Frankrike som detta förslag tillkommit, utan äfven därför att enligt den uppfattning, som hos regeringen gjort sig gällande, denna skatteform måste anses vara ganska oegentlig. Det ligger ju i öppen dag att man icke på beskattningens väg kan i allmänhet åtkomma den, som i utlandet vill sälja varor till oss; han faller icke inom området för den svenska representationens beskattningsrätt. Men om denne person skickar hit ett ombud för att förmedla sin affär och såmedelst underlättar tillfället för de svenska köparne att träda i förbindelse med honom, då vill man lägga skatt på ombudet. Det är således i sjelfva verket detta medel, hvilket användes till vår egen fromma för att underlätta vår handelsförbindelse med utlandet, som man vill belägga med skatt. När då dertill kommer att denna skatt, såsom den förste talaren visade, är oskäligt hög och icke står i något förhållande till afsättningen eller den vinst, den resande handelsagenten kan af sin rörelse bereda sig, så måste deraf framgå, att ifrågavarande lagstiftning i och för sig är ganska oegentlig.

Det har åtskilliga gånger blifvit sagdt, att lika skickliga som svenskarne i många riktningar äro, då det gäller att producera, samma skicklighet ega de ej, då det gäller att sälja eller bereda afsättning åt sina produkter. Det ligger en viss sanning deri, och det är i detta förhållande jag vill se en förklaring deröfver, att vårt folk, i motsats till snart sagdt hela den öfriga civiliserade världen, icke ännu hunnit göra sig förtroget med och inse den stora betydelse för handels befämjande, som just ligger i dessa handelsresandes verksamhet.

Det är vidare af den förste talaren erinradt, att någon säker kontroll icke kan utöfas deröfver, att ifrågavarande avgift verkligen kommer att betalas, och detta torde dock vara en ganska afsevärd sak. Det är otvifvelaktigt endast en bråkdel — jag tors icke säga huru stor — af dem, som skulle drabbas af denna avgift, som verkligen erlägga den, och det beror derpå att det icke finnes något medel att utröna, huruvida en person utöfvar en sådan verksamhet, som

*Angående
bevillnings-
avgift af
utländske
handlande
och handels-
expediter.
(Forts.)*

*Angående
bevillnings-
avgift af
utländske
handlande
och handels-
expediter.
(Forts.)*

här hemfaller under beskattning, i annat fall än att han för med sig ett synligt bevis derpå i varuprofven. Mot hvad den siste talaren yttrade ber jag få betona, att det alldeles icke är något utmärkande för dessa handelsresande, att de medföra varuprof. Det är endast en del artiklar, som äro af den beskaffenhet att de kunna medföras såsom prof. Han nämnde att våra handelsresande i Frankrike, som mestadels handla med jern- och trävaror, icke kunna medföra prof och att de följaktligen komma att undandraga sig den beskattning, som der kan påläggas utländsk handelsresande. Ja, det är mycket möjligt, men anledningen dertill är, att man icke kan bevisa att de uppträda såsom handelsresande, och på samma sätt förhåller det sig här i landet med alla sådana handelsresande, hvilka sysselsätta sig med att bereda afsättning för sådana artiklar, som icke lämpa sig att medföra såsom prof. Men det måste väl å andra sidan erkännas, att om man reser för att sälja en vara, så utöfvar man samma affärsverksamhet, vare sig denna vara är af beskaffenhet att prof kunna medföras, eller icke. Hvad beträffar dem, hvilka, såsom här blifvit sagdt, resa, endast medförande en priskurant, kan man ju icke kontrollera, att afgiften verkligen kommer att erläggas, ty då skulle man vara tvungen att möta hvarje resande vid gränsen och sedan oförlätligt följa honom hvart han tager vägen, för att hålla reda på allt hans görande och låtande.

Det är också, såsom den förste talaren visade, förhållandet, att man i andra länder mer och mer uppmärksammat den stora betydelse, som dessa handelsresande ega och hvilken lättnad för de kommersiella förbindelserna, som igenom dem beredes. Sverige är därför äfven temligen allena stående om utkräfvande af en så beskaffad afgift som den här föreslagna.

Den förste talaren har vidare fäst uppmärksamheten derpå, att i de fall, der desse handelsresande erkligen lyckas göra några affärer, är det naturligtvis icke de eller deras principaler i utlandet, som få vidkännas denna afgift, utan i sjelfva verket kunderna, ty de handelsresande lära nog vara så omtänksamma, att de lägga afgiften å priset på varorna. Ja, detta är otvifvelaktigt fallet. Och jag hemställer, huruvida, då vi å införda varor upptaga så pass dryga tullavgifter som verkligen sker, vi icke derigenom måste anses upphemta en tillräcklig afgift af varuinförseln från utlandet, utan att behöfva tillgripa denna supplementära utväg i samma riktning för fyllande af statskassans behof.

Det har varit på dessa omständigheter, jag velat fästa Kammarrens uppmärksamhet.

Herr Hedlund: Jag har inom Bevillnings-Utskottet framhållit åtskilliga af de omständigheter, som blifvit här nämnda, särskildt af den förste talaren, och jag vill nu icke upprepa mycket deraf. Men jag kan dock icke lemna oanmärkt ett och annat, som synes mig vara af vikt. Jag tror verkligen, att afgifterna för handelsresande bero på gamla fördomar i vårt land. Man har den uppfattningen af dessa reseagenter, att de i allmänhet äro skadligt folk, som hafva

att försälja dåliga varor och öfverflödsartiklar, samt att de därför gerna böra betala. Men man bör väl i denna Kammare, vid behandlingen af denna sak, se bort från gamla fördomar, när goda skäl tala emot dem, och jag ber i detta afseende få nämna ett och annat. Jag har uttalat i min reservation att jag är emot dessa afgifter, icke så mycket af fruktan för repressalier från Frankrikes sida, hvarpå jag lägger mindre vikt i ekonomiskt än i politiskt och moraliskt afseende, än därför att jag anser en god del af dessa handelsresande vara *nyttig* för vårt land, och jag grundar detta påstående på egen erfarenhet. Jag drifver, såsom Kammaren känner, boktryckerirörelse, och för denna rörelse är det ofta af ovärderlig nytta, när dessa handelsresande infinna sig och förevisa nya artiklar. För boktryckerirörelsen spelar naturligtvis papperet en stor roll. Vi hafva väl papperstillverkning i Sverige, och man skulle kunna säga att man med dess alster kan vara belåten. Men så är icke fallet. Våra pappersbruk tillverka en stor mängd arbeten för böcker och tidningar, och det så väl, att det föranleder afsättning på utlandet, men det finnes en mängd behof, för hvilka pappersslag tagas i anspråk, som icke tillverkas i vårt land och som måste tagas från utlandet. Det är då ovärderligt, när dessa agenter komma för att utbjuda prof på nya former och kvaliteter och man sedermera kan göra sina beställningar direkt, i stället för att vända sig till grannhandlandena och derigenom få en mellanhand, som blir ganska dyr. Äfven en annan sak är af vikt för boktryckerirörelsen, nemligen färger. Det finnes en enda sådan fabrik i Sverige, men den är ytterst otillfredsställande. En stor mängd sådana färger tillverkas alls icke i Sverige, men hemtas till stor del från Frankrike, som i denna tillverkning torde stå främst, må hända med undantag för England. Vidare behöfves en mängd stilsorter. Dessa äro ofta underkastade förändringar och nya modeller, hvilka våra egna stilgjuterier icke tillegna sig. I detta afseende hafva anspråken alltmera vuxit, och vi äro i detta fall synnerligen beroende af utlandet och utländska agenter. Ytterligare finnes en annan sak, hvars nytta icke kan förbises, nemligen läderremmar till ångmaskiner. Det har varit oss ganska svårt att få remmar, som icke tøjde sig och derigenom bragte maskinerna i oordning. Men så kom en utländsk agent och räddade oss ur vår förlägenhet. Hvar och en, som haft med ångmaskiner att göra, kan fatta olägenheten af att icke remmarne verka ordentligt. Ännu en annan artikel finnes, som måste tagas från utlandet, nemligen valsmassa, som icke kan tillverkas hos oss. Jag skulle kunna tillägga ännu flere saker, som äro behöfliga för drifvande af denna rörelse och som måste tagas utifrån, men detta torde vara till fyllest. Allt nog, dessa saker kunna icke sägas uppmuntra lyxen, utan äro egnade att i hög grad gagna våra egna fabrikanter.

Man har vidare sagt, att denna ringa afgift af 100 kronor är en obetydlighet för dessa agenter. Må så vara, men det är dock omkring 140 francs, och för denna summa kan man resa ett godt stycke; man kan resa fram och åter till de närmast oss belägna länder för detta belopp. Jag tror således att denna summa icke bör lemnas

*Angående
bevillnings-
avgift af
utländske
handlande
och handels-
expediter.
(Forts.)*

*Angående
bevillnings-
avgift af
utländske
handlande
och handels-
expediter.
(Forts.)*

utan afseende, då den tvärt om för många anspråkslösa utländska handelsagenter måste vara en stor uppoffring. Men vill man betrakta saken såsom ett portförbud för alla handelsagenter, då måste man dock gå ännu mera grundligt till väga och höja afgiften ytterligare. Om en utländsk handelsresande nu stannar ett år i Sverige, så får han därför betala 460 kronor. Betraktadt såsom kronoskatt, motsvarar detta en inkomst af 46,000 kronor, som han skulle förtjena på sin affär. Antagom då att hans principal förtjenade 10 à 12 procent på de försålda varorna, skulle denna inkomst af 46,000 kronor motsvara en afsättning på en half million kronor. Men, säger man, denna skatt bör betraktas ej blott såsom kronoskatt, utan äfven kommunalskatt. I så fall skulle — menar man då — en handelsresande, som genomreser t. ex. Stockholm och Göteborg, erlægga kommunalskatt i dessa städer. Men må man komma i häg — hvarom också erinrades från statsrådsbänken — att dessa agenter också måste betala skatt i egna hemland, likasom våra handelsagenter, hvilka vistas i utlandet en del af året, såsom svenska undersåtar få betala skatt för inkomst i Sverige. Det tillhör icke heller ena staten att lägga skatt på en annan stats medborgare.

Detta är den ekonomiska sidan af saken. Men den andra, icke mindre viktiga sidan, är det rent förhatliga deri att, då främlingen kommer hit i den lofliga och nyttiga afsigten att utbjuda sina varor, skall han genast påläggas denna afgift. Mången frågar utan tvifvel, huru detta är möjligt i ett land, som gör anspråk på att ega en fri lagstiftning och fria instittationer. Men jag vet ganska väl — utan att behöfva afvakta den talares svar, hvilken nu begärde ordet — att fördomarne här i Kammaren äro så förherskande, att det är föga hopp om att en förändring af Bevillnings-Utskottets föreliggande förslag för närvarande vinnes. Jag vädjar dock till en annan tid, då dessa fördomar, likasom många andra, skingrats af verklighetens skäl.

Jag hemställer emellertid, eftersom yrkande derom ej redan gjorts, om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Herslow: Kammaren kan säkerligen icke finna det annat än riktigt att Kongl. Maj:t nu framlagt ett förslag, som Kongl. Maj:t kontraktensligt förbundet sig att framlägga. Men å andra sidan har Kammaren säkert rätt att hoppas, att regeringen icke skall söka forcera fram en åsigt i en fråga, i hvilken Riksdagen under de 4 sista åren 3 särskilda gånger enhälligt uttalat sin mening. Kammaren kan väl också förvänta att, när en gång regeringen framlägger ett förslag, på fullt allvar syftande att leda opinionen i en annan rigtning, regeringen skulle finna några kraftigare skäl eller några mera bevisande grunder för sin framställning, än dem, som nu anförts. Jag räknar nemligen icke till starka grunder den förklaringen, att denna bevillningsavgift af handelsagenter icke finnes i andra land, eftersom jag just vet att vårt land alldeles icke står ensamt i detta afseende. En likartad afgift finnes i flere europeiska länder, och på ett och annat ställe har, der den ej funnits, den just i sista tiden införts. Så i fjor i Schweitz. Jag kan dessutom åberopa mig på den förste ärade talarens

uppgift. Sedan han, i ifver att få bort denna afgift, först nämnt att den endast finnes i Sverige och Danmark, ådagalade han strax der-
 efter, att den äfven finnes på många andra ställen. Men dessutom
 bör väl märkas, att i de länder, der ingen sådan afgift ålägges han-
 delsresande, der är i stället lagstiftningen af den beskaffenhet, att den
 icke tillåter dessa att med förbigående af landets egna köpmän vända
 sig direkt till konsumenterna för försäljning af varor. Detta står dem
 deremot fullkomligt fritt i vårt land. Nu kan det efter min uppfattning
 icke vara riktigt att, då en svensk och en utlänning drifva här i landet
 alldeles likartade affärer och nästan hafva samma kunder, utlänningen
 skall slippa ifrån att skatta ens ett öre, då deremot den svenske köp-
 mannen får betala skatt för sin affärsvinst. I nästan alla land, Eng-
 land undantaget, finnes därför antingen en sådan bevillningsafgift eller
 ock lagbestämmelser, som verka i samma syfte som en sådan be-
 villningsafgift, och man har med beggedera afsett att hämma detta
 obefogade system att i främmande land drifva detaljaffärer. Och
 jag kan icke finna "rättvisan" bjuda oss att borttaga hvarje sådant
 band.

En annan anledning, hvarför vi efter Herr Finansministerns mening
 nu borde afskaffa denna skatt, är att det skulle vara synnerligen *fördel-*
aktigt för oss, att utlänningen för oss underlättade tillfället att träda
 i handelsförbindelse med främmande länder. Jag vet icke, mine herrar,
 om i fall någon af eder drefve en näring, för hvilken ni betalade skatt,
 under det att samtidigt en icke skattbetalande, alldeles skattefri man
 drefve samma näring med den effekt, att ni småningom ur denna näring
 utdrefves, om ni skulle vara så särdeles tacksam för den underlättad,
 som bereddes edra kunder. Det gäller nu den svenska köpmannen;
 men kunderna sjelfva? Uppriktigt sagdt, tror jag ej heller att dessa,
 köparne, hafva så stor anledning att vara tacksamma. Vi veta mycket
 väl att det slags handlande, som just gifvit anledning till denna frågas
 uppkomst, väl göra allt för att underlätta köp, ja med en outhärdlig
 enträgenhet nästa tvinga dertill, men deremot icke precis utmärka sig
 för säkra och solida leveranser. Det är dessa handlande, som vi alla
 känna, som "resa i vin", resa i cigarrer, i cognac, numera äfven i tyger
 och till och med i färdiggjorda hattar och klädningar och snart skola
 i alla kramartiklar drifva detaljhandel för utländsk räkning. Alla dessa
 handlande gör det visserligen lätt att köpa, ja svårt att låta bli, men
 de hafva icke visat någon sådan större redbarhet i sina leveranser,
 att man på grund deraf har anledning att genom en särskild skatte-
 lindring gynna dem framför våra svenska.

Från statsrådsbanken har yttrats, att våra svenska handlande nog
 hafva sina förtjenster, äro redbara m. m., men äro klena säljare; de
 hafva icke samma förmåga att sälja som utlänningen. Möjligt! Men
 jag får säga, att profvar jag den förtjenst, som ligger i en stor för-
 måga att sälja och analyserar de särskilda element, hvaraf den är
 sammansatt, så vill jag icke ur den svenska hederlighetens kassa ut-
 betala någon särskild nationalbelöning till den speciellt tyska förmågan.

Den förste ärade talaren nämnde, att han hade haft en ganska
 stor fördel af att för sina inköp af stilar, färger och remmar få an-

*Angående
 bevillnings-
 afgift af
 utländske
 handlande
 och handels-
 expediter.
 (Forts.)*

*Angående
bevillnings-
avgift af
utländske
handlande
och handels-
expediter.
(Forts.)*

buå af handelsresande i dylika varor. Ja, jag är köpare just i samma slags artiklar som han, men jag erkänner att jag har den "fördomen", att den nuvarande beskattningen, såsom vi nu hafva den, icke minskar våra tillfällen att köpa från de bästa och största firmor i världen. Jag är tacksam för att hafva representanter från en 10 à 12 hus af de bästa i världen, men fäster icke något afseende vid att få representanter från 50 eller 100 smärre firmor, för hvilka denna skatt kunde hafva någon betydelse; dem anser jag mig ganska godt kunna vara af med. Är affären icke så stor och har den icke det omfång, att den kan bära denna ganska lindriga beskattning, så anser jag det heller alls icke vara skäl att genom särskild skattefrihet hit inbjuda dess representanter.

Jag vill tillägga ännu ett ord. Den förste talaren nämnde, att dessa handelsresande i allmänhet förtjenade så litet på sina affärer, att det vore synd och skam att beskatta dem; men ett litet ögonblick derefter säger han med en opartisk öppenhet, som jag icke nog kan rosa, att der komma vissa tider sådana massor af handelsresande, att man skulle tro sig möta sådana der lustfärdsexpeditioner, som skickas ut af de bekanta utländska resebyråarne; dessa resevärdar, uppgående till hundratal, äro herrar, som tyckt det varit roligt att resa hit och som så stuckit en priskurant på sig för att se om här vore "etwas zu verdienen". Då nu, som han säger, så litet förtjenas af handelsresandena, så kunde man väl hafva förmodat att dessa resande herrars antal för hvarje år skulle snabbt minskas, men tvärt om; i Malmö, som de vanligen passera, hafva vi tillfälle iakttaga, att deras antal snarare ökas för hvarje år. Väl hitkomna, breda de sig ut öfver landet, vända sig direkt till köparne, icke till handlande, såsom i andra länder, applicera sin berömda säljaretalang på köpare, som icke förstår saken, icke så lätt kan bedöma varan eller profvet, och som lurad icke har på handelsexpediten samma moraliska band, som han har på en handlande som bor i hans närhet och som skulle genom mindre redlighet förstöra sin kredit och sin ställning. Det blir ett utlänskt schackersystem, som icke är önskvärdt och som jag icke tror att denna Kammare, efter att tvenne gånger hafva förkastat det, nu skall gilla. Jag hemställer om bifall till Utskottets förslag.

Herrar *And. Magnusson, Chr. Assarsson, J. Johansson* från Stockholm, *Sandberg, Smedberg, Westin, Liss Olof Larsson* och *Sundström* instämde med Herr Herslow.

Herr E. G. Boström: Jag skall anhålla att till den historik, hvarmed Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet började sitt anförande i denna fråga, få lägga några ord, som han yttrade, då den franska handelstraktaten förlidet år behandlades i denna Kammare. Herr Statsrådet afgaf då bland annat följande förklaring: "Just den omständigheten, att Kongl. Maj:t gjort denna fråga till föremål för en särskild framställning och icke sammanbundit den med den nu föreliggande traktaten, hvars särskilda delar förklarats utgöra ett oskiljaktigt helt, just detta visar att Kammaren och Riksdagen har

sin fulla pröfningsrätt framdeles, då nämnda fråga förekommer till behandling“. Jag har velat fästa uppmärksamheten på detta yttrande, för att Kammaren måtte hafva fullt klart för sig att man kan afgöra den nu föreliggande frågan, utan att fästa något afseende vid de utländska förhållandena. Jag tillåter mig äfven uttala den förhoppning att, om Kammaren och Riksdagen, såsom jag har anledning förmoda, äfven denna gång afslå Kongl. Maj:ts förslag, Kongl. Maj:t icke måtte anse sig förbunden att årligen framkomma med nya förslag i detta ärende.

Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet yttrade, att “denna skatteform vore oegentlig och att kontroll med svårighet kunde utöfvas“. Detta torde väl tala för att *upphäfva* denna skatt, men icke för att nedsätta den. Ty är det med svårighet förenadt att uttaga en skatt af 100 kronor, så blifver det väl icke mindre svårt, om den minskas till 50 kronor. Han yttrade vidare att afgiften vore “oskäligt hög“. Jag ber då att få erinra herrarne om att skattekomitén, som tagit alla våra skatteformer under ompröfning, har ansett denna skatt vara alldeles för låg. Komitén har nemligen föreslagit en afgift af 200 kronor för den första månaden och 80 kronor för hvarje följande månad. Jag vill för öfrigt erinra om att den nuvarande afgiften bestämdes år 1861 och har allt sedan oförändrad kvarstått.

Den förste ärade talaren yttrade, att “i sjelfva verket är det icke utlåndingen utan den svenska köparen, som drabbas af denna afgift“. I detta yttrande har Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet instämt. Jag tillåter mig dock betvifva att så är förhållandet. Tro herrarne verkligen att den handelsresande, som undandragit sig att betala denna skatt, säljer sina varor billigare än den, som betalt skatten?

Slutligen vill jag fästa Kammarens uppmärksamhet på den omständigheten att, då Kongl. Maj:t, lika som skattekomitén, med anledning af de i år framlagda stora förslagen, dels på alla håll uppsöker nya skatteformer, som träffa den inhemska rörelsen, och dels föreslår förhöjningar i de redan befintliga skatterna, kan det då vara skäl att samtidigt föreslå en lägre beskattning för den rörelse, som här bedrifves af utlåndingar?

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr A. Göransson: Här har af åtskilliga talare yrkats nedsättning i den bevillningsafgift, som Utskottet nu föreslagit. Såsom ett bevis på att denna afgift icke är för hög må väl anföras den omständigheten, att dessa handelsresandes antal, långt ifrån att minskas, tvärt om årligen ökas.

I den Kongl. propositionen heter det bland annat:

“Med anledning af den utgång frågan sålunda erhållit vid 1882 års riksdag, har emellertid franska regeringen funnit sig föranlåten att för svenska handelsresande, som uppehålla sig i Frankrike, bestämma en särskild afgift, motsvarande den, som i Sverige affordras franske handels-

Angående
bevillnings-
avgift af
utländske
handlande
och handels-
expediter.
(Forts.)

resande, hvilket åter gifvit Kongl. Maj:t anledning att redan nu förnya sitt omförmälda förslag. Kongl. Maj:t har nemligen befarat, att den undantagsställning, hvori våra handelsresande i Frankrike sålunda blifvit försatte i förhållande till dylika resande af andra nationer, skall komma att utöfva ett menligt inflytande på våra exportörers ställning på den franska marknaden, så mycket mer ofördelaktigt, som Frankrike är en af de störste afnämarna af våra förnämsta exportartiklar, trä och jern.“

Utskottet säger deremot:

»Med fullt erkännande af den omtanke för den svenska utrikes-handeln, som legat till grund för Kongl. Maj:ts förslag, vågar dock Utskottet betvifa, att ofvannämnda af Frankrikes regering vidtagna åtgärd kan innebära någon synnerlig fara för vår export till nämnda land. Enligt hvad Utskottet inhemtat, lära nemligen aftal rörande export af trä och jern till Frankrike ytterst sällan om ens någonsin afslutas genom handelsresande; utan sker detta antingen genom korrespondens mellan exportören och affärsmän i afsättningsorterna eller vid personliga besök å dessa orter af exportören eller sådana hans ombud, som ej kunna falla under rubriken handelsresande. För vår öfriga export till Frankrike torde ej heller något större antal handelsresande användas. I betraktande här af, och då deremot Frankrikes export på Sverige i öfvervägande mån förmedlas genom handelsresande, förefaller det Utskottet, som om i sjelfva verket ej Sverige men väl Frankrike skulle skörda vinsten af den ifrågasatta nedsättningen.» Detta är äfven min mening.

Det har af en talare yttrats, att dessa handelsresande skulle vara *”nyttiga”*. Jag är deremot af en motsatt åsigt i detta fall. Jag tror nemligen att dessa resande tillföra oss hufvudsakligast öfverflöds- och lyxartiklar, hvilka vi mycket väl kunna undvara. För min del skulle jag helst hafva önskat ett bifall till skatteregleringskomiténs förslag, nemligen att afgifterna bestämts till 200 kronor för första månaden och 80 kronor för hvarje efterföljande månad, men då dessa afgifter för lidet år bestämdes till samma belopp, som äfven nu af Bevillnings-Utskottet föreslagits, nemligen 100 kronor för de tre första månaderna och 40 kronor för hvarje följande månad, och då jag förmodar att detta äfven kommer att blifva Kammarens beslut, så skall jag nöja mig med att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Hörnfeldt: Jag brukar i allmänhet vara temligen frisinnad, när det gäller lagstiftningsfrågor, men så frisinnad som min ärade vän på göteborgsbanken, Herr Hedlund, är jag likväl icke. Jag tror nemligen, att man icke bör bestämma lägre afgifter för de utländska handelsresandena, än som i allmänhet äro stadgade för våra egna inhemska agenter.

Hvilken som helst af herrarne, som något närmare tänker på saken, torde icke kunna bestrida, att ingen svensk handelsagent, som drifver affärer under årets alla tolf månader, kan slippa undan en så låg bevillning som 230 kronor. Men jag förmodar att, då Herr Hedlund talade om nödvändigheten att bifalla Kongl. Maj:ts proposition

och således antaga den lägre bevilningsavgiften för utländska handelsresande, han ansåge att deras verksamhet skulle vara för vårt land nyttig. Om jag vore af samma öfvertygelse, skulle jag må hända instämma med honom. Men jag resonerar på ett annat sätt. Jag anser nemligen, att i och med detsamma man nedsätter bevilningsavgiften och vårt land öfversvämmas af utländska handelsagenter, blir det egentligen konsumenterna som få betala den högre avgift, som lägges på varorna, på grund af dessa agents omkostnader för resorna hit. Jag tror dessutom att det vore mycket bättre och enklare för oss att, om vi verkligen behöfva varor, som säljas af utländska handelsagenter, vi köpa dem direkt i utlandet, emedan vi skulle, enligt min uppfattning, då lämpa vårt inköp mera efter vårt behof, än om dessa agenter resa land och rike omkring samt utbjuda sina varor, i hvilket fall, såsom ofta skett, vi köpa mer än behovet kräfver.

Man har sagt, att kontrollen öfver de utländska handelsagenternas verksamhet skulle blifva svårare, om man bifölle Utskottets förslag, än om man antog Kongl. Maj:ts proposition. Detta har jag temligen svårt att fatta. Jag föreställer mig, att så i ena som andra fallet skall det blifva lika svårt att kontrollera, om en handelsresande utförvar handelsrörelse. Denna anmärkning förtjenar, enligt min tanke, icke något afseende.

För öfrigt tror jag att, äfven om det skulle inträffa att man genom ett bifall till Utskottets förslag skulle, såsom Herr Hedlund yttrade, upprepa en kinesisk mur, detta icke skulle vara särdeles farligt. Jag är icke öm eller rädd om utländska handelsagenter, emedan, såsom jag nyss nämde, det skulle vara till gagn för vårt land, om deras antal här i riket blefve mindre stort. För min del yrkar jag bifall till Utskottets förslag, ty jag anser detta vara mycket väl afpassadt efter våra förhållanden.

I detta yttrande förenade sig Herrar *Stormats Mathias Olsson*, *Otterborg* och *Hans Andersson* i Bringåsen.

Grefve Sparre: Då jag begärde ordet, hade alla de talare, som uppträdt, endast yttrat sig för Kongl. Maj:ts proposition och mot Utskottets förslag. Men sedan dess hafva flere ledamöter af Kammaren uttalat mina åsigt i frågan, och jag vill därför icke förlänga diskussionen med att upprepa hvad redan förut blifvit sagdt. Blott med anledning af Herr Statsrådets och Chefens för Finansdepartementet uppmaning, att vi böra uppmärksamma dessa utländska handelsresande, vill jag hafva sagt det, att nog lemnas oss tillfälle att uppmärksamma dem, ty de äro verkligen en pinplåga för oss, och hvad mig sjelf angår, har jag mer än en gång måst köra dem på dörren. Förhållandet är verkligen, såsom en talare nyss påpekade, att de ingalunda motsvara sin uppgift att förmedla affärer mellan sina principaler och detaljhandlarne, utan de uppsöka privata kunder, hänga sig fast vid dem och släppa dem icke godvilligt ur händerna — med ett ord, de äro en riktig olycka. Kommer så härtill hvad man af berättelser i tidningarna inhemtar om af dem begångna bedrägerier, så kan jag,

Angående bevilningsavgift af utländske handlande och handels-expediter.
(Forts.)

Angående
bevillnings-
afgift af
utländske
handlande
och handels-
expediter.
(Forts.)

i fråga om att öfverflytta deras affärsskicklighet på oss, icke annat än instämma i talarens på malmöbanken utrop, att måtte Gud derifrån oss bevara!

Hvad angår den ifrågaställda skatten å dem, så kan jag icke finna den för hög, allra helst om man besinnar hvilken jemförelsevis kort tid dessa ständigt på resande fot stadda herrar behöfva för att uträtta sina affärer, under det att den inhemske köpmannen oafbrutet och i regel från samma plats måste uppehålla sin verksamhet och ganska drygt betala därför både till stat och kommun.

Jag instämmer med dem som yrka bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Öfverläggningen förklarades slutad. Efter det propositioner gifvits i enlighet med de gjorda yrkandena, godkände Kammaren den lydelse af förevarande §, som Utskottet föreslagit.

Öfriga delar af det föreliggande förordningsförslaget blefvo jemväl godkända; hvarefter Utskottets i punkten 5 af betänkandet gjorda, ofvan omförmälda hemställan af Kammaren bifölls.

§ 5.

Om ändrad
lagstiftning
ang. äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 42, i anledning af väckt motion om ändrad lagstiftning angående äkta makars inbördes egendomsförhållanden.

Uti berörda motion, afgifven (under N:o 42) inom Andra Kammaren af Friherre *B. O. Stackelberg*, och i hvilken, beträffande dess hufvudsyfte, Herrar *A. Hedin*, *Axel Key*, Friherre *A. E. Nordenskiöld*, *J. Andersson* i Häckenäs och *C. J. Svensén* instämt, var föreslaget,

att Riksdagen måtte för sin del besluta:

att 8, 9, 10, 11 och 17 kapitlen Giftermålsbalken med dertill hörande författningar upphäfvas;

att uti Giftermålsbanken infördes ett nytt så lydande

8 Kap.

Om makars inbördes hjälp och rätt till hvarandras egendom.

1 §. Man och hustru hjelpe hvarandra och bidrage den ena till den andras uppehälle, hvar i förhållande till sin förmåga;

§ 2. Vid hustruns död tillfalle mannen, utöfver hvad hustrun kan hafva gifvit honom genom gåfva eller testamente, en fjerdedel af hennes egendom, som icke utgöres af ärfd eller före äktenskapet förvärfd fastighet å landet. Den fjerdedel kallas hans enklingsrätt.

Vid mannens död tillfalle hustrun, utöfver hvad mannen kan hafva gifvit henne genom gåfva eller testamente, en fjerdedel af hans egendom, som icke utgöres af ärfd eller före äktenskapet förvärfd fastighet å landet. Den fjerdedel kallas hennes enkorätt.

att, i enlighet härmed, åtskilliga ändringar vidtagas i Kap. 3, 5, 13 och 15 Giftermålsbalken, kap. 5, 6, 9, 12, 17 och 19 Ärfdabalken, Kap. 1 och 10 Handelsbalken samt Kap. 10 Rättegångsbalken;

att *Kongl. Förordningen den 18 September 1862, "om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo"*, äfvensom 7, 8, 9, 10, 11 och 17 §§ i *Kongl. Förordningen af samma dag, »huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makas bo"*, upphävas;

att 29 § i sistnämnda *Kongl. Förordning* erhåller följande ändrade lydelse: "Fråga huruvida arfvinge må tillgodonjuta sådan befrielse från gäld, hvarom i 16 § förmåles, varde pröfvad, då påstående om gäldens betalning mot arfvingen väckes";

att i *Kongl. Förordningen den 18 Juni 1842, angående folkundervisningen i riket*, tillägges vid slutet af 8 § 5 mom. följande: "och ansvare i dylikt fall fader och moder en för begge och begge för en";

att enahanda tillägg göres vid 29 § 2 mom. i *Kongl. Förordningen den 9 Juni 1871, angående fattigvården*; samt

att 3 § i sistnämnda *Kongl. Förordning* erhåller följande ändrade lydelse: »En hvar, som är arbetsför, skall utan fattigvårdssamhälles betungande försörja sig sjelf och sina minderåriga barn; åliggande det för öfrigt man och hustru, föräldrar och barn att i mån af behof, å ena, och förmåga å andra sidan, hvarandra försörja».

Härjemte hade motionären — för det fall att Riksdagen väl skulle finna, att våra äktenskapslagar behöfva undergå ändringar i den riktning, han angifvit, men ändock icke ansåge sig böra, på motionärs framställning, antaga ett så pass omfattande förslag, som det ofvan omförmälda, innan detsamma underkastats fullständigare granskning än Lag-Utskottet till äfventyrs kunde medhinna — alternativt föreslagit, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, »att Kongl. Maj:t ville till nästa Riksdag aflåta proposition med förslag till ändring af Giftermålsbalken i ofvan angifna syfte, äfvensom till deraf betingad ändring jemväl af andra lagrum."

Utskottet hade hemställt, att ifrågavarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Sedan denna hemställan blifvit uppläst, yttrade Friherre Stackelberg: En tillfällighet har gjort, att det nu föredragna utskottsutlåtandet fått samma nummer som den motion, hvarom det handlar, nemligen N:o 42. I den punkten, men också endast i den, äro de öfverens. I allt annat stå de i harnesk mot hvarandra. Utskottsbetänkandet börjar anfallet med en erinran derom, att den i motionen åberopade Förordningen den 18 juni 1842, angående folkundervisningen i riket, nu mera icke är gällande, utan blifvit ersatt med förnyade nådiga stadgan i samma ämne af den 20 Januari 1882. Härutiinnan har Utskottet rätt: jag har begått ett misstag; jag borde hafva skrifvit Förordningen af den 20 Januari 1882.

Nöjd med denna enda lilla seger, undviker segerherren derefter att anfälla någon särskild punkt i mitt förslag, utan insveper sig och

Om ändrad lagstiftning ang. äkta makars inbördes egendomsförhållanden.
(Forts.)

*Om ändrad
lagstiftning
ang. äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.*

(Forts.)

sina härmassor i ett moln af allmänna talesätt. Detta är en öfverlägsen taktik. Man kan väl ana en mängd svaga punkter, men det är svårt att komma åt dem. Jag skall likväl försöka att göra det så godt jag förmår, i den förhoppning att efter mig skola komma skickligare, som göra det bättre.

Utskottet säger, att "motionen afser att på en gång upphäfva all egendomsgemenskap, äkta makar emellan. Förslaget är följaktligen af beskaffenhet, att ett antagande deraf skulle göra omhvälfning i hela vår familjlagstiftning." Jag undrar om detta är alldeles riktigt. Mitt förslag utgår på — åtminstone har detta varit min afsigt — att göra till regel hvad som nu är undantag. Man kan ju redan nu genom äktenskapsförord åstadkomma detsamma som mitt förslag afser i fråga om egendomsgemenskapen.

Utskottet fortsätter: "Men det är på rättens område som på det allmänna statslivets: omhvälfningar, som på en gång bryta ned det bestående utan att kunna lika hastigt sätta något annat lika fast i stället, ske ej ostraffadt, och omhvälfningen, som såg ut som ett verk af ögonblicket, går igen i sekler". Det, att man icke skall rifva ner det bestående utan att sätta något annat i stället, är en allmänt bekant sats, ofta begagnad af dem, som icke vilja framåt. Jag skulle likväl tro att mycket beror på hvad man vill rifva ned. Om t. ex. en trädgård är omgifven af ett högt plank, som hindrar sol och luft att der komma in, och såmedelst skadar växtligheten samt gör att det i trädgården blir kallt, fuktigt och skumt, så behöfver man icke göra något annat än att rifva ner planket för att låta sol och luft komma in och göra trädgården fruktbarande. I fall man upptäcker en orättvisa — låt vara inom lagstiftningens eller något annat område — skulle man verkligen vänta med att taga bort denna orättvisa, till dess man kunde sätta en annan orättvisa i stället? Bäst är, enligt mitt förmenande, att helt enkelt undanröjda orättvisan. Tag bort det onda, så står det goda kvar.

Utskottet fortsätter: "Varsam utveckling är därför den främsta lösen för ett sundt lagstifningsarbete." Jag tror icke, att det förslag, jag framställt, och hvilket inskränker sig hufvudsakligen till frågan om ordnande af egendomsförhållandena inom äktenskapet, kan anses äsyfta en ousams utveckling, i synnerhet som jag ställt mig på den ståndpunkt, som i 8 kap. Giftermålsbalken angående äktenskapsförord redan är angifven.

Utskottet yttrar vidare: att, i fråga om familjerätten, lagstiftaren der mera än på något annat område "mötes af en mångfald etiska moment, till hvilka han måste taga tillbörlig hänsyn, och hvilkas förbiseende här hämnar sig så mycket mera, som familjen är statens rot, från hvilken dess framtid växer upp, och hvad som här felas, det felas för generationer". I denna punkt skall jag be att få gifva Utskottet alldeles rätt. Nu vågar jag dock påstå, att de två första raderna af mitt förslag till ändrad lydelse af 8 kap. Giftermålsbalken, nemligen att man och hustru skola hjälpa hvarandra och bidraga den ena till den andras uppehälle, hvar i förhållande till sin förmåga, innehålla mera etik än hela vår nuvarande Giftermålsbalk med alla

sina vankanter och all den bark, som ännu sitter qvar, sedan den balken för århundraden tillbaka hemtades hit från Germaniens urskogar. Det är otvifvelaktigt, såsom Utskottet säger, att "hvad som här felas, det felas för generationer". Men denna sats har sin fulla tillämpning äfven för det fall, att man underlåter att borttaga en orättvisa, som är för handen, och Utskottet erkänner att fel, hvilka böra borttagas, vidlåda ifrågavarande lag.

Om ändrad lagstiftning ang. äkta makars inbördes egendomsförhållanden.
(Forts.)

Utskottet säger vidare, att den germaniska familjerätten är "för nutiden ett arf att taga vara på, ja, väl äfven att förkofra och utveckla, men utveckla i nationel anda och icke efter utifrån hemtade mönster". Den familjerätt, som vi hafva, är, likasom mycket annat godt, hemtad utifrån. Utskottets yttrande torde föranledts deraf, att jag i inledningen af min motion åberopat England såsom exempel. Ja, jag har gjort detta, men jag har icke till mitt förslag hemtat mönstret från England, utan hemtat detsamma ur nu gällande 8 kapitlet af Giftermålsbalken angående äktenskapsförord. Jag har åberopat England såsom exempel därför, att, då frågor af likartad beskaffenhet med denna varit föremål för Riksdagens behandling, och man åberopat förhållandena i Amerika icke passar för oss; och då man i samma syfte åberopat Ryssland, man mötts af det inkastet, att tzarrikets äktenskapslagstiftning icke kan vara lämplig för ett land, sådant som vårt, hvilket åtnjutit månghundraårig frihet. Då således hvarken Ryssland eller Amerika erkänts såsom föredöme, har jag åberopat England, hvilket land står vårt mycket nära i sedligt hänseende, och der familjen hålles i fullt lika stor helgd, som hos oss.

Utskottet förklarar det vara alldeles nödvändigt att förkofra och utveckla den germaniska familjerätt, på hvilken vår äktenskapslagstiftning hvilat. Ja, utan förkofring och utveckling kommer man ingenstädes i vår värld. Men jag tror på friheten, såsom det i vår tid mest utvecklande och på samma gång bäst bevarande element jag känner, och har så mycket mera ansett det nödvändigt att vår äktenskapslagstiftning utvecklas i det af mig angifna syftet, som man redan gjort den ogifta qvinnan myndig. Hade man stått envist qvar på den gamla ståndpunkten och fortfarande hållit den ogifta qvinnan i samma omyndighetstillstånd som då äktenskapslagen stiftades, då kunde det ha funnits något skäl för att den gifta qvinnan förblifvit omyndig; men sedan numera den ogifta är myndig och råder öfver sig och sitt sjelf, blir deraf en nödvändig följd, att hustrun ock bör få laglig rätt att förvalta sin egendom. Det var icke så svårt för den flicka, som aldrig blef myndig, att såsom gift förblifva omyndig, eller att gå från det ena omyndighetstillståndet till det andra; men sedan hon en gång vant sig vid att sköta sina egna förmögenhetsangelägenheter, måste det vara svårt för henne att underkasta sig mannens målsmanskap, på sätt Giftermålsbalken bestämmer. Derfor har jag också sökt att få bort mannens målsmanskap. Men låt vara, att detta steg för närvarande anses vara för långt. Man kan ju då låta den bestämmelsen stå qvar, och endast borttaga egendomsgemensamheten. Det är emellertid hårdt

Om ändrad lagstiftning ang. äkta makars inbördes egendomsförhållanden. (Forts.)

för en mor att vara så godt som omyndig i sitt eget hus, under det att hennes hemmavarande dotter är myndig.

Utskottet kommer slutligen till en punkt, der fredsunderhandlingarne mellan motionen och utskottsbetänkandet kunna börja. Utskottet vill nemligen icke förneka, "att vår gällande lagstiftning om äkta makars egendomsförhållanden kan tariffa ändringar i syfte att åt den gifta qvinnan inrymma större sjelfständighet, befogethet och trygghet i förmögenhetsrättsligt afseende än den hon för närvarande eger, och att för sådana ändringar flere olika vägar kunna väljas." Jag betviflar icke att flere olika vägar möjligen kunna finnas. Men jag skulle varit Utskottet särdeles tacksam, i fall Utskottet hade velat vara af den godheten och anvisa några af dessa vägar och hvilken bland dem Utskottet hade funnit vara den bästa och lättast ledande till målet. Jag skulle varit tacksam — och många med mig. Ty det är, skulle jag tro, i våra dagar icke så få, som skulle vilja se denna fråga löst. Vid affattandet af min motion har jag väl insett min oförmåga att framlägga ett fullgiltigt och godt lagförslag, och har för den skull anhållit att Utskottet behagade vidtaga de ändringar i motionen, hvilka Utskottet kunde finna behöfliga. Jag har äfven, såsom ett alternativ, bedt Utskottet taga i ompröfning, huruvida icke en skrifvelse i ämnet lämpligen kunde till Kongl. Maj:t aflätas. Utskottet har emellertid icke funnit skäl att härå fästa afseende. Men jag skulle — som sagdt — varit mycket tacksam om jag kunnat få kännedom om hvad Utskottet tänkt sig såsom det rätta, för främjandet af denna fråga, hvilken, ehuru hon nu kan blifva afvisad, dock är af beskaffenhet att komma tillbaka en dag efter denna. Jag tror nog, att Utskottet i det slut, hvartill det kommit, nemligen "att förevarande motion icke må vinna Riksdagens bifall", i dag har bakom sig "den kompakta Majoritet"; men jag vet, att det förslag, min motion innebär, har framtiden för sig — och det är bättre.

För att icke lemna något oförsökt skall jag sluta med att hos Herr Talmannen anhålla om proposition på följande förslag: *att Riksdagen ville i värdsam skrifvelse begära, det Konungen täcktes till en kommande Riksdag aflåta förslag till en sådan ändring af Giftermälsbalken, med samhörande lagrum, att, utan äktenskapsförord, man och hustru komme till all den rätt, som nu genom sådant förord kan dem beredas, att råda hvar öfver sin, före eller under äktenskap, ärfdä eller förvärfdä egendom.* Jag hoppas att Kongl. Maj:ts regering icke skall med misshag mottaga en sådan skrifvelse, och jag stöder denna min förhoppning på de ord, hvilka den 3 sistlidne Mars yttrades här i Kammaren af Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet. Herr Justitieministern yttrade nemligen: "Jag delar icke deras mening, som anse att lagstiftningen skall vänta med att ändra en föräldrad lag, till dess att missbruk redan visat sig och skada skett. Snarare tror jag, att man af hans förutseende omtanke fordrar, att han söker på förhand undanröjda sådana stötestenar, som han finner ligga i vägen för samhällsutvecklingens jemna gång." Jag instämmer till fullo i dessa ord, och anhåller, som sagdt, om proposition på det förslag till skrifvelse, hvilket jag nyss haft äran framlägga.

Friherre Nordenskiöld: Det utlåtande, på hvilket Utskottet grundat sin hemställan om afslag å föreliggande motion, är synnerligen kort. Detta är nu i min tanke icke något fel, förutsatt att utlåtandet tillika är innehållsrikt och följdriktigt. Men dessa två egenskaper saknas fullständigt hos det nu föreliggande. Det börjar med tvenne stycken på tillsammans 24 rader, hvilka äro hållna i en stil, väl bekant från debatterna och striderna om husagans afskaffande och om upphäfvandet af kvinnans omyndighetstillstånd, samt affattade i så allmänna ordalag, att de kunna passa in på otaliga andra frågor. Hvad som här säges om motionärens förslag har förut sagts om dessa reformer, öfver hvilka de ultrakonservative på sin tid greto blodiga tårar, ehuru det numera icke torde finnas någon, som skulle vilja hafva dessa reformer ogjorda.

Om ändrad lagstiftning ang. äkta makars inbördes egendomsförhållanden.
(Forts.)

De begge styckena på 24 rader afslutas med följande fristående, djupsinniga mening: "Likasom handelsrätten till sin natur är kosmopolitisk, så är familjerätten till sin natur nationel." Jag skulle hafva önskat en liten typografisk förändring med denna mening, sålunda nemligen, att den tryckts såsom ett särskildt stycke samt med fetstil. Den skulle verkligen hafva förtjenat detta. Eljest hade jag dock trott, att den kristna religionens lärör längesedan tryckt en gemensam pregel på familjerätten i alla världens kulturländer, åtminstone så vidt familjerätten berör det inbördes förhållandet mellan makar; en gemensam pregel, som väl icke torde återfinnas på många andra lagstiftningsområden. Men jag är icke lagkarl och misstager mig förmodligen derutinnan; jag har svart på vitt härfå uti Lag-Utskottets enhälliga uttalande. Dessa 24 rader innefatta allt, som Utskottet haft att anföra för motionens afstyrkande. Jag har förut hört samma motion diskuteras man och man emellan och ganska allvarliga anmärkingar göras emot dess första del, som innehåller ett fullständigt lagförslag. Må hända kan också Utskottets afstyrkande af motionen i denna del vara berättigadt. Men när Utskottet sedan i tredje stycket af sitt utlåtande säger sig icke vilja förneka, att vår nuvarande lagstiftning på ifrågavarande område är bristfällig, så skulle man tycka att Utskottet bort hafva haft svårt att komma till det resultat, att det afstyrkt äfven det andra alternativet af motionärens förslag. Ett tillstyrkande hade då varit det följdriktiga. Icke läser någon af Utskottets ledamöter vara okunnig derom, att tusen och hundratusen svenska medborgare och medborgarinnor längta efter en förändring af lagen i det syfte, som motionen afser. På grund således af Utskottets eget utlåtande vill jag för min del förena mig med motionären om den modifikation i förslaget som han gjort, nemligen att till Kongl. Maj:t aflåtes en skrifvelse med anhållan om utarbetande af nya lagbestämmelser uti ifrågavarande hänseende.

Herr Thomasson: Jag delar visserligen icke den mening, att mannens målsmanskap öfver hustrun eller hans rätt att förvalta hennes egendom är något för äktenskapet väsentligt. Jag tror fast hellre att äktenskapet såsom sedlig institution icke kan uppnå eller motsvara sin bestämelse förr än kvinnan kommit till sin fulla rätt såsom per-

Om ändrad
lagstiftning
ang. äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.
(Forts)

sonlighet, d. v. s. förrän hon tillerkänts likställighet med mannen i allt, och således äfven i fråga om rättighet att förvalta sin egendom.

Det är naturligt, att jag med en sådan uppfattning varit sympatiskt stämd för motionen, men *ett* skäl har för mig varit afgörande för att biträda Utskottets afstyrkande af densamma, det nemligen, att då motionären föreslagit ett fullständigt upphäfvande af makarnas egendomsgemenskap, så är detta något som långt ifrån att vara af det allmänna föreställningssättet, eller hvad man plägar kalla det allmänna rättsmedvetandet, påkalladt, tvärtom står i bestämd strid mot denna uppfattning. Det fans icke heller inom Lag-Utskottet någon enda ledamot, som dristade förorda bifall till ett så långt gående steg, och jag vågar nästan det påståendet, att icke ens qvinnan sjelf skulle önska en så djupt ingripande förändring på familjerättens område, som motionären här ifrågasatt; jag menar den qvinna, som satt sig in i frågan och förstår att bedöma densamma i dess förhållande till samhällsutvecklingens nuvarande ståndpunkt.

Men lika enhälligt som Utskottet varit i fråga om att afstyrka den föreliggande motionen, lika enhälligt ansåg Utskottet frågan om behovet af en förbättrad lagstiftning angående gift qvinnas rätt och mannens målsmanskap vara en öppen fråga, på hvars lösning i rätting af att betrygga qvinnans eganderätt och utvidgande af hennes befogenhet att deltaga i förvaltningen af boets egendom lagstiftaren oafslätligt bör arbeta genom partiella förändringar i giftermålsrätten, i den mån sådana af den allmänna meningen påkallas och möjliggöras.

Den ärade motionären har förebrätt Utskottet derför att Utskottet, som i sitt utlåtande erkänt behovet af en förändrad lagstiftning i ämnet, likväl icke anvisat den väg, hvarpå det åsyftade ändamålet kunde stå att vinna. Ja, Utskottet har icke velat anvisa någon sådan utväg, emedan man inom Utskottet icke var öfverens om något af de flere förslag, som i sådant afseende framlades. Jag ber dock att få uttala hvad jag för min del anser redan nu kunna med framgång försökas. Det vore att förvandla det nu fakultativa äktenskapsförordet till obligatoriskt, det vill säga genom lag föreskrifva, att före hvarje äktenskap skall upprättas äktenskapsförord, hvarigenom de blifvande makarne ega att på sätt dem synes lämpligt bestämma angående sina förmögenhetsförhållanden. Denna tanke framkastades inom Utskottet af en ledamot från denna Kammar och vann mycken anslutning. Jag tror dock icke att dermed allt vore vunnet; det fordras jemväl att göra detta äktenskapsförord effektivt, fullt verksamt, hvilket det nu icke är. Det kan nemligen, såsom vi alla känna, i följd af Giftermålsbalkens bestämmelser angående makars gäld inträffa, och det har ty värr flerfaldiga gånger inträffat, att, fastän genom äktenskapsförord viss egendom tillförsäkrats hustrun såsom hennes enskilda tillhörighet, denna egendom ändock intill sista öret tages i anspråk för att betala gäld, som genom mannen åsamkats det gemensamma boet. Detta borde förekommas, och det kunde ske genom en sådan förändring i nu gällande bestämmelser, att qvinnan icke vore skyldig att med sin enskilda egendom ansvara för annan af mannen gjord gäld, än den, i betalningen hvaraf hon särskildt förbundit sig att deltaga.

Om derjemte åt qvinnan inrymdes någon befogenhet i fråga om att deltaga i egendomens förvaltning i så måtto, att mannen väl egde att förvalta, men icke utan hustruns medgifvande afyttra den fasta egendomen, så vore dermed ganska mycket vunnet till betryggande af qvinnans eganderätt och hennes oberoende i ekonomiskt afseende, så mycket åtminstone, som för närvarande torde kunna med framgång ifrågasättas.

Om ändrad lagstiftning ang. äkta makars inbördes egendomsförhållanden.
(Forts.)

I något bemötande af det klander, som här blifvit rigtadt mot Utskottets motivering, skall jag icke inlåta mig; jag tror, att detta klander fullt motväges af det erkännande, som från andra håll, både offentligt och enskildt, kommit Utskottet till del just för denna motivering.

På grund af hvad jag nu anfört och med allt erkännande af det beaktansvärda i motionens syfte, vågar jag anhålla om afslag å densamma och bifall till Utskottets hemställan. Här har sagts, att, om Utskottet äfven ansett sig icke kunna förorda det af motionären framlagda formulerade lagförslaget, så hade Utskottet åtminstone kunnat tillstyrka skrifvelseförslaget. Men de som yttrat detta synas icke hafva gifvit akt uppå, att motionären genom sitt alternativt uppställda skrifvelseförslag åsyftat alldeles detsamma som genom lagförslaget, nemligen ett upphäfvande af all egendomsgemenskap äkta makar emellan, och så långt ville icke Utskottet gå och, såsom jag tror, icke heller denna Kammare. Det af motionären nu framlagda förslaget syntes mig, så vidt jag rätt uppfattade det, innebära, att äktenskapsförordet borde blifva obligatoriskt. Om så vore, skulle jag icke hafva något emot ett sådant skrifvelseförslag, men då jag för närvarande icke är i tillfälle att bedöma omfattningen af detsamma, anhåller jag, som sagdt, om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Ekenman: Jag har inom Utskottet varit af en i viss mån afvikande mening i förevarande fråga och kan därför icke inskränka mig till att instämma i det försvar, som nu afgifvits af Utskottets vice ordförande. Jag har nemligen haft samma uppfattning som motionären derutinnan att jag ansett att nu gällande äktenskapslagstiftning icke hållit jemna steg med samhällets utveckling i öfrigt, och att den maktställning, som är gifven åt mannen, ofta begagnas på ett sätt, som icke är rätt väl förenlig med nu rådande mera humana åskådningssätt; men, om jag således också i väsentlig mån är ense med motionären i de allmänna förutsättningar, på hvilka han grundar sitt förslag, så är jag deremot icke ense med honom i den konklusion, till hvilken han kommit, så vidt densamma anses framgå af det lagförslag, som här föreligger.

Jag hade icke ämnat uppträda med någon detaljerad granskning af detsamma, men eftersom motionären, att döma af hans yttrande, tyckes önska en sådan, så skall jag göra en anmärkning i detalj emot hans förslag, nemligen rörande bestämmelserna angående enklings- och enkerätten samt upphäfvandet af 17 kap. Giftermålsbalken om mannens och hustruns fördel af bo ofskifto. Att sålunda minska den efterlevande makans rätt är enligt min åsigt en betänklig sak; ty det är ju all-

Om ändrad lagstiftning ang äktamakers inbördes egendomsförhållanden.
(Forts.)

deles gifvet, att den efterlevande makans rätt, sådan den nu föreslagits, blir vida sämre än den var förut. Nu kan väl, om barn af äktenskapet finnas, saken ställa sig mindre betänkelig, men om så inträffar, att barn icke finnas, utan endast aflägsna släktingar, så skulle dessa komma att tillträda kanske mera än $\frac{3}{4}$ af det gemensamma boet, som må hända tillkommit just genom den *efterlevande* makans nit, flit och sparsamhet. Detta anser jag vara orättvist.

Men det är icke detta detaljfel, som fört mig till det slut, hvar-till Utskottet kommit, utan just det skäl, som Utskottet framhållit, eller att förslaget står i allt för skarp strid mot svenska familjerätten och innebär en fullständig omstörtning af allmänna rättsreglerna enligt den germaniska rätten på detta område. Vill man nemligen verkligen vinna något genom förändrad lagstiftning, så är det enligt min mening bättre att gå sakta till väga, än att införa något nytt, som skulle medföra en fullständig rubbning; och om man verkligen påyrkar en radikal förändring, så måste man visa, att det bestående är så odugligt, att man å dess grund ej kan bygga någonting dugligt; men här har motionären brustit i bevisningen. Mig synes att motionärens förslag står i så uppenbar strid mot svenska folkets uppfattning af familjerätten, att det skulle vara aldeles omöjligt att ännu på många år genomföra en så fullständig förändring.

När jag emellertid är ense med motionären rörande förutsättningarna för hans förslag, så har jag ansett det vara min pligt att efter min ringa förmåga söka att träffa på någon reform, som i nämnvärd mån skulle råda bot för det onda, hvilket, efter motionärens och äfven min uppfattning verkligen förefinnes. Jag har i det fallet haft en god ledning i den förträffliga motivering, hvarpå motionären grundat sitt förslag och i hans hänvisning till nu gällande lagbestämmelser angående äktenskapsförord. Med anledning häraf tog jag mig nemligen friheten att inom Utskottet framhålla, att i väsentlig mån borde nu befintliga olägenheter afhjelpas derigenom, att äktenskapsförordet gjordes obligatoriskt. Motionären och de med honom lika tänkande erkänna ju, att om förord blifvit ingånget, så har man fått just det, som man velat få, men att, såsom nu är fallet, svårigheter möta att få detta förord till stånd till följd af grannlagenhetsskäl; ty det är ej så angenämt att komma fram med dessa ekonomiska förhållanden just i det högtidliga ögonblick, då äktenskapet ingås. Jag har trott att man kunnat förekomma detta genom en föreskrift, att vid hvarje äktenskaps ingående skall före detsamma förord upprättas. Man har äfven i vår lagstiftning en förebild i detta hänseende, som gifver ett praktiskt och säkert resultat i den riktning, som jag föreslagit. Såsom Kammaren väl vet, var ogift kvinna enligt gamla lagarne omyndig. År 1858 förklarades ogift kvinna myndig vid 25 års ålder, om hon derom gjorde anmälan vid närmaste domstol. Man fann likväl att den ogifta kvinnan, fastän hon fått denna rätt, mycket sällan begagnade sig af densamma. Det var också grannlagenhetsskäl, som afhöll kvinnan att nyttja den rätt hon enligt lag fått sig tillerkänd. Saken hjälptes emellertid år 1865 genom införande af den ovilkorliga bestämmelsen, "att ogift kvinna, som fyllt 25 år, skall vara myndig att sig och sin egendom sjelf råda

och förestå.“ Detta medförde ett praktiskt resultat, och man har icke haft skäl att beklaga sig deröfver att ogift qvinna efter 25:te åldersåret ej vidare lagligen skall stå under annans förmyndareinseende i andra förhållanden, än då mannen äfven är oberättigad att sig och sin egendom förestå. Jag hade tänkt mig att man, genom att göra äktenskapsförordet, som folk nu af grannlagenbetsskäl drager sig för att begagna, ovilkorligt vid hvarje äktenskaps ingående, skulle kunna vinna ett lika lyckligt resultat, som genom bestämmelsen att hvarje ogift qvinna vore myndig vid 25 år. Men frågan om äktenskapsförordet är dock mera komplicerad, det fordras åtskilligt för att kunna göra den effektiv, såsom nyss från denna plats påvisades. Jag tror äfven att det vore nödigt att saken ordnades redan före lysningens afkunnande, på det att man vid sjelfva vigseln icke vidare behöfde tänka på dessa grannlaga frågor. Vidare måste man ställa saken så, att den icke medför några stora kostnader för förordets legalisering. Nu skall det ju stämpelbeläggas och inprotokolleras vid rätten, och detta föranleder en utgift på åtskilliga kronor. Det är nödvändigt att ordna saken så, att den kan genomföras lätt och enkelt och tillika så billigt, att ingen har anledning att klaga öfver att den nya bestämmelsen länder till stora utgifter. Jag skulle därför helst se, att äktenskapsförordet blefve fritt så väl från lösen som stämpel.

Jag hade visserligen en tanke på att framlägga dessa mina åsikter i en särskild reservation vid Utskottets betänkande. Men det är gifvet, att då detta berör en så mångsidig och så viktig lagstiftningsfråga, vore det förmätet att tro, att saken skulle kunna rangeras genom ett i hast formuleradt och framlagdt förslag, hvarföre jag ock öfvergif denna tanke. Jag tror icke heller, att man vinner målet genom att skriva till Kongl. Maj:t i en temligen obestämd form, och det är så mycket mindre skäl att besluta något sådant nu, då Första Kamraren redan antagit Utskottets betänkande. Jag anser därför att man måste finna sig i den hårda nödvändigheten och godkänna Utskottets afstyrkande hemställan, men därför icke uppgifva hoppet att saken en annan gång under en annan form och bättre utredd än nu — jag säger detta så väl med afseende å motionärens förslag som de åsikter jag framhållit — skall vinna mer afseende än nu. Jag tror detta med full säkerhet; hvarför jag ock, på samma gång jag begagnar det tillfälle, jag nu eger, till att för motionären uttrycka min varma erkänsla för det han väckt frågan till lif, vågar uttrycka den bestämda åsikten, att frågan om reform af våra äktenskapslagar, hör till de stora frågor, som icke *kunna* falla.

Friherre Leijonhufvud: Jag är icke mera jurist än motionären sjelf och borde därför hysa samma fruktan som han för att gifva mig in på en lagfråga. Men det är betydligt mindre farligt att uppträda såsom talare än som motionär.

Hvad min ställning till frågan i sin helhet beträffar, så kan jag upplysa, att jag varit med om att göra qvinnan lika arfsberättigad som mannen, att jag röstat för att göra qvinnan myndig och att jag icke obetydligt bidragit till att afskaffa giftomannarätten för myndig

Om ändrad lagstiftning ang. äkta makars inbördes egendomsförhållanden.
(Forts.)

*Om ändrad
lagstiftning
ang. äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållande. i.
(Forts.)*

qvinna. Jag har således ingalunda varit ogynnsamt stämd mot dessa frågor; och jag skulle icke heller vara obenägen att ingå på ett förslag sådant som det nu föreliggande, om det vore ett förståndigt förslag. Men att genast taga på "sjumilastöflarne", såsom motionären tyckes hafva gjort, det vill jag icke vara med om. Jag tror nemligen, lika med Herr Thomasson, att opinionen i landet ännu icke är mogen för ett så stort steg. Hade motionären deremot nöjt sig med att nu taga ett mindre steg, så skulle jag icke haft något deremot.

Med anledning af det formulerade förslag, som i motionen föreligger, vill jag göra några frågor. Jag vågar icke göra några anmärkningar, emedan jag icke är jurist.

Motionären tror ej att hans förslag har så stor portée som det verkligen eger. Han säger att han endast åsyftar att göra det nu fakultativa äktenskapsförordet obligatoriskt, och han inser icke att hvad han föreslår är något helt annat och vida mer än ett obligatoriskt förord. Motionärens förslag skulle leda derhän, att man och hustru komme att stå till hvarandra i samma förhållande som två främmande, oskylda affärsmän. I så fall vill jag fråga: kan, t. ex. om hustrun accepterar en vaxel, mannen lagsöka henne därför och göra utmätning hos hustrun? Jag tviflar på detta. Och om hustrun gör konkurs? Det blir då ganska svårt att afgöra, om den accepterade vaxeln är ett verkligt eller blott imagineradt papper. För öfrigt låter det ju lätt tänka sig, att dessa makar under 20 à 30 år före konkursens början drifvit affärer inbördes, och då hvarken man eller hustru har skyldighet att öfver dylika affärer föra bok, huru skall man då kunna utröna om allt gått ärligt till eller om här föreligger ett underslef.

Jag frågar vidare: är boet makarnes gemensamma egendom? Nej, säger motionären, allting skall vara skildt och det utan alla undantag. Och i fråga om rösträtt; skall makarnes egendom då räknas i hop, och får mannen rösta för det hela eller endast för hvad han sjelf eger; likaså i fråga om bevillningsafdrag; skall det beräknas å makarnes sammanslagna egendom, eller få de åtnjuta sådant afdrag hvar för sin inkomst?

Allt detta är frågor, hvarpå jag i motionen förgäfves sökt ett svar. Kanske kunna de nöjaktigt besvaras, men för min del kan jag åtminstone för närvarande icke inse, på hvad sätt det kan ske. Ännu mindre kan jag dela motionärens åsigt då han föreslår, att i fråga om barnen i skiljaktiga fall mannens vilja skall blifva rådande i fråga om son och hustruns i fråga om dotter. Jag tycker icke om dylikt enskifte, utan må man och hustru i dylika fall förlikas bäst de kunna. Litet hvar torde vi känna till hurusom det mången gång inträffar, att äfven i sådana fall, der mannen har lag på sin sida, släpper hustrun icke gerna efter. Motionärens förslag i den delen anser jag äfven därför vara opraktiskt, att i fråga om uppfostran utgör penningen ett viktigt moment, och det lär väl då bli den, som har hand om pengagen, som blir den bestämmande dervidlag.

Här har en talare sagt, att motionärens syftemål i hufvudsak skulle kunna vinnas genom att införa obligatoriskt äktenskapsförord

eller äktenskapskontrakt. För min del tror jag icke att det är tillräckligt; dertill fordras äfven, att detta förord göres effektivt. Ja, fördenskull bör detta kontrakt, säger man, föregå förlofningen eller åtminstone lysningen; jag tror icke det heller skulle hjälpa. Jag ber till bevis derpå att få anföra ett exempel, som jag känner till. För någon tid sedan skulle en flicka, som egde en ganska ansenlig förmögenhet, ingå äktenskap; hon var sjelf myndig, och äktenskapsförord uppgjordes i laga ordning. Men hvad hjälpte det. Fjorton dagar hade icke förflutit efter bröllopet, innan mannen förstått att skaffa sig hennes fullmakt att förvalta hela förmögenheten och dertill testamente å densamma i händelse hon skulle dö före honom. Der se herrarne, huru mycket ett äktenskapsförord betyder. Dessutom ber jag att få erinra, att i länder, der äktenskapskontrakt är föreskrifvet, göres detta mycket omständligt och utförligt; der bestämmes huru stor egendom hvardera maken skall medföra i boet, hvilken egendom skall vara gemensam och hvad som skall tillhöra den ena eller andra maken enskildt. I dessa länder finnes äfven i allmänhet ett af lagen erkänt notarialstånd; så är åtminstone förhållandet i Frankrike och delvis äfven i England. Der har då hvarje familj sin notarie, som rådfrågas vid hvarje handling, som berör familjens förmögenhetsförhållanden, och det är jemväl notarien, som sätter upp äktenskapskontraktet och ansvarar för att det blir i laga form och med iakttagande af alla erforderliga petitesser. Om det sedan blir fråga om att deri göra någon förändring, rådfrågar hustrun sin notarie; denne kan väl icke förhindra en förändring till hustruns nackdel, men han kan åtminstone afstyrka den, och i ett dylikt afstyrkande har då hustrun, om hon så vill, ett godt stöd att motsätta sig mannens fordringar, vida bättre åtminstone än här, då hon ofta under kyssar och omfamningar låter öfvertala sig att ge efter. Dylika förhållanden skapas emellertid icke genom något lagbud; de måste först växa in i den allmänna uppfattningen.

För min del tror jag sålunda att motionärens förslag lemnar frågan olöst, på samma gång som det är vida mer omfattande, än motionären synes föreställa sig. Jag har visserligen icke något emot att något göres i motionens syfte, men må det då bli något mera praktiskt. För närvarande torde det vara bäst att låta frågan falla.

Herr Axel Key: Herr Talman! Mine herrar! En af de mest glädjande företeelser och, såsom jag ser saken, äfven en af de mest löftrika för framtiden i vårt sociala lif är den utvidgning af rättigheter, som, jemte ett alltjemt stegradt erkännande af kvinnans värde, på senare tider kommit henne till del. För henne öppnas alltjemt nya möjligheter att på egen hand slå sig fram genom lifvet, oberoende af huruvida hennes öde är förenadt med en mans eller icke, och jag tror att på alla banor, på hvilka hon fått pröfva sina krafter, hon varit sin uppgift vuxen. Numera, såsom ogift, myndig vid 25 års ålder, råder hon derefter fritt öfver sig sjelf och öfver hvad hon kan kalla sitt. Men huru förberedd hon genom uppfostran och sjelfutveckling än må vara att på ett värdigt sätt fullgöra sin uppgift, att vara

Om ändrad lagstiftning ang. äkta makars inbördes egendomsförhållanden.
(Forts.)

*Om ändrad
lagstiftning
ang. äkta
makarsinbör-
des egendoms-
förhållanden.
(Forts.)*

sin egen målsman, kastas hon dock tillbaka i omyndighetstillståndet, så snart hon bliver fästad vid en make. Mannen tager då hand om henne och allt hvad hon eger. Huru han förvaltar detta, derom har hon väl i de flesta fall knappast en aning, och hon får kanske först veta, huru det står till i det gemensamma boet, då ruinen står för dörren; åtminstone har hon icke haft tillfälle att genom sina råd eller sina egenskaper, huru lämpliga de än må vara för en sådan uppgift, kunna bistå mannen vid värden af deras gemensamma egendom; och till att skydda den förmögenhet, hon sjelf infört i boet och hvaröfver hon såsom ogift kunnat fritt disponera, har hon saknat all befogenhet. Så länge förhållandena äro sådana, tror jag icke att i äktenskapet kvinnans menniskorätt och menniskovärde kommit till fullt erkännande. Hufvudsyftet i motionärens förslag, i hvilket jag instämmer, går ut på att åstadkomma en förändring i detta hänseende; och då detta syfte är att det äktenskapsförord, som nu kan ingås före äktenskapet, skulle blifva obligatoriskt, synes det mig, som om en sådan åtgärd icke skulle kunna kallas samhällsvådlig eller våldsamt omstörtande. Jag kan icke tänka mig detta om en åtgärd, som redan är medgifven, om än blott såsom undantag. Det synes mig att ett sådant undantag, hvars tillämpning nu är beroende af fritt val, och som skulle kunna redan nu tillämpas vid hvarje äktenskap i vårt land, borde utan några vådor för den äktenskapliga institutionen kunna upphöjas till regel. Det är med stort nöje som jag hört de båda ledamöterna af Lag-Utskottet, hvilka yttrat sig i frågan, tala så godt som för att det nu medgifna äktenskapsförordet blefve obligatoriskt. Den siste ärade talaren framhöll ett exempel, som jag tror väl kunna här tillämpas. Han erinrade om huru mycket man kämpade emot, då det var fråga om kvinnans myndighetsblifvande vid 25 års ålder, utan att hon behöfde särskildt begära detta. Numera torde ingen hafva någonting mot den saken att invända. Jag tror att det vore lämpligt och godt, om man ginge till väga på samma sätt här och sålunda upphöjde det undantag, som redan finnes i det nuvarande äktenskapsförordet, men hvilket, såsom motionären framhållit, af många skäl ytterst sällan tillämpas, till en regel och sålunda gjorde äktenskapsförordet obligatoriskt. Jag är ej lagkunnig och förstår således icke att bedöma, huruvida det för sakens främjande kunde vara skäl att vidtaga förändringar i det nu framlagda skrifvelseförslaget, såsom en af Lag-Utskottets ledamöter antydt. Men jag hyser likvisst inga betänkligheter att instämma med motionären i det förslag, han här i dag afgifvit, viss om att syftet är det här angifna, och att Kongl. Maj:t skall veta iakttaga all den hänsyn, som vid en så vigtig frågas behandling är af nöden.

Mine herrar! Jag ber att få instämma med Friherre Stackelberg i hans förslag om en skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Herrar Friherre *Fock*, *J. Andersson* i Häckenäs, *Svensén*, af *Trolle*, *Wedberg* och *Gumælius* instämde med Herr Axel Key.

Grefve Sparre: Med den siste talaren är jag alldeles ense derom att de steg, som på senare tider i lagstiftningen tagits för att erkänna

qvinnans värde, hennes ställning i samhället och inom familjen äro glädjande tecken till en stigande civilisation. Jag har sjelf varit med om dessa förändringar, senast den som vidtogs år 1874, hvarigenom åstadkoms en utvidgning i qvinnans rätt att bestämma öfver sin egendom, och jag behöfver därför icke upprepa hvad jag för några dagar sedan yttrade, att jag nemligen i princip icke har någonting emot ett utvidgande af den gifta qvinnans sjelfständighet, om jag så får uttrycka mig. Men, mine herrar, det är *en* sak, hvilka sympatier man kan hafva i detta hänseende, en annan hvad som i lagen kan föreskrifvas. Vi, som här tala om denna sak, se den vanligen ur synpunkten af de förmögnare klassernas intresse, och från denna synpunkt sedt har också motionären framhållit, att vår nuvarande lagstiftning ej vore lämplig, utan att åt qvinnan borde tillerkännas större frihet att råda öfver den förmögenhet hon medfört i boet och som stundom vore ganska betydlig samt att hon ej ovilkorligen borde ställas under mannens målsmanskap. Men, mine herrar, lagen är skrifven för den stora massan af folket. Det är också en egendomlighet med vår svenska lag, att den icke, såsom i de flesta andra europeiska länder, tillkommit på grund af den romerska rätten, utan, utgången från folket sjelft, har den bibehållit sig, sådan den från urminnes tider varit, endast med de modifikationer, som förändrade tidsförhållanden medfört. Vid sådant förhållande vågar jag påstå, att för den stora mängden af folket är den nuvarande giftermålslagen den naturliga. Mannen arbetar i den yttre verlden och samlar tillgångar, hustrun sparar på dessa tillgångar eller använder dem för husets behof. Att dervid göra en fördelning af tillgångarne mellan mannen och hustrun, vet jag verkligen icke huru det skulle gå till. Dessa tillgångar äro vanligen också icke större, än att de motsvara utgifterna för det gemensamma boet, och då är det ju naturligt att mannen förskaffar dessa tillgångar, och att hustrun, vid barnens uppfostran o. s. v., använder dem på bästa sätt. När förmögenheten i vissa klasser växt och blifvit så stor, att denna lag, grundad på naturliga förhållanden, icke passar längre, då kan det vara skäl att börja tänka på någon annan anordning. Men för närvarande är ju detta i allmänhet icke fallet, ty de personer, som äro i den lyckliga ställningen, äro de färre; de äro undantagen. Jag menar således att våra lagstiftare gjorde fullkomligt rätt, då de 1874 vidtogo den förändring i lagen, att äktenskapsförord, som ditintills endast fick göras rörande giftorätt i bo, kunde göras jemväl angående qvinnans rätt att förvalta sin egendom, antingen den hon sjelf förvärfvat eller den hennes fader eller någon annan gifvit henne, med vilkor att den skulle förblifva hennes egen. Likaså anser jag att lagstiftningen handlade rätt, då den vidtog en sådan förändring, att den gaf den gifta qvinnan i det fattiga boet, der en slösande och supig man kunde förstöra hvad der funnes, rätt att förvalta och disponera öfver det hon sjelf förvärfvat. Detta var den förändring i lagen, som vidtogs 1874, således för icke mer än 9 år sedan. Men det innerliga familjeförhållande, som lyckligtvis råder i Sverige, har gjort att denna lag ganska sällan kommit att tillämpas. Man vet icke af och vill egentligen icke veta af något annat än det naturliga, och

Om ändrad lagstiftning ang. äkta makars inbördes egendomsförhållanden.
(Forts.)

Om ändrad
lagstiftning
ang. äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.
(Forts.)

jag vill icke säga att detta är någon olycka. Jag befarar att ett annat reglerande af förmögenhetsförhållandena mellan man och hustru möjligen kunde åstadkomma disharmoni, kunde framkalla den frågan, i hvad mån den ena eller andra bör bidraga till familjens underhåll. Ty med all aktning för den ärade motionärens förslag, må vi väl medgifva att det lagbud, han ställt upp, eller att "man och hustru hjälpa hvarandra och bidraga den ene till den andras uppehälle, hvar i förhållande till sin förmåga" är en föreskrift, som i fråga om precision icke riktigt tillfredsställer en jurist. Detta lagbud kan nemligen gifva anledning till så olika tolkningar och så mycken disharmoni, att jag fruktar, att vi icke skulle reda oss med detsamma i praktiken. Än sämre blefve det om, på sätt här också blifvit föreslaget, barnen skulle uppfostras på skilda håll, så att fadern skulle taga gossarne och modern flickorna. Jag vet icke hur en sådan uppfostran skulle tillgå. Med ett ord sagdt, ett sådant förslag skulle enligt min tanke spränga familjebandet. Men hvad vi i allmänhet vilja sammanhålla, det är just familjen, hvarpå hela samhällets bestånd ju ytterst hvilat. Om vi skulle gå till andra länder och söka föredömen för grunden till vår familjerätt, t. ex. till Frankrike, så fruktar jag, att hvad man än kan säga om detta land, icke utgör dess familjelif någon typ för ett godt förhållande mellan man och hustru.

Jag tror således, att den väg, som lagstiftningen i Sverige be-
trädde, då den 1874 medgaf gift qvinna rätt att sköta den egendom,
hon sjelf förvärfvat eller fått under vilkor att den skall vara hennes
egen, är riktig och att detta stadgande för närvarande äfven är någor-
lunda tillräckligt. Jag anser det därför vara klokt att åtminstone
bida med en förändring i denna lag, till dess erfarenheten visat att
den rätt till äktenskapsförord, som genom 1874 års lag medgafs, blifvit
något mer använd. Ty det måste vi väl erkänna, att, då lagstiftning-
en gjort ett stadgande i den riktningen, men befolkningen i allmän-
het icke begagnar sig deraf, *det* icke kan vara någon anledning för
lagstiftaren att gå *längre* på denna väg. Jag skulle säga alldeles
tvärt om. Då qvinnan icke begagnar sig af den rätt, som är henne
gifven, så visar det att hon icke vill hafva denna rätt, utan är nöjd
med det gamla, och jag tror verkligen att så i allmänhet är förhål-
landet i vårt land. Lika välsignelserikt som familjelivet verkat här,
lika mycket vill man bibehålla det och således äfven egendomsrätten
i dess närvarande skick. Jag betviflar visst icke att den tid kan
komma, då med en stigande rikedom antalet af dem, som vilja hafva
lagen förändrad, skall växa, men då går det mycket väl an att, såsom
en ledamot af Lag-Utskottet nyss föreslog, i likhet med hvad man
gjort i Frankrike, stadga två olika system. Det ena af dessa system
le régime dotal, enligt hvilket hustrun har sin dot, som hon sjelf för-
valtar, och det andra är le régime de communauté, enligt hvilket
makarne gemensamt förvalta boet. När nu ett äktenskap skall ingås,
måste kontrahenterna först tillkännagifva, huruvida de vilja förena sig
under det ena eller andra systemet. Detta är ganska enkelt, men då
den år 1874 medgifna rätt till äktenskapsförord så sällan begagnas,
tror jag verkligen att allmänheten icke är tillräckligt inne i det systemet,

för att lagstiftningen skulle behöfva redan nu vidtaga någon ändring af lagen i ifrågavarande hänseende.

Jag tillåter mig alltså uttala den mening, att Utskottet i bufvudsak gjort rätt i att icke tillstyrka motionärens förslag. Att Riksdagen skulle aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t i så allmänna ordalag som här af motionären föreslagits, är, såsom det yttrades för några dagar sedan af en ledamot i denna Kammare, något som Riksdagen väl bör akta sig för. Riksdagen borde noga precisera sin önskan, då Riksdagen aflåter en skrivelse till Kongl. Maj:t. Jag delar helt och hållet denna åsigt och derfor anser jag det icke vara riktigt lämpligt att Riksdagen aflåter en skrivelse till Kongl. Maj:t endast och allenast i syfte att få en annan reglering af äktenskapsförhållandena i vårt land.

På grund af dessa skäl anhåller jag således om bifall till Utskottets förslag.

Häruti förenade sig Herrar *Smedberg, Sandberg, J. Larsson* i Blekan, *S. Håkanson, Wiksten* och *J. W. Lindh*.

Herr von der Lancken: Det finnes frågor i vårt offentliga lif, som det icke är utan all risk att afhandla och som man icke kan beröra utan att utstätta sig för missförstånd. En sådan var neutralitetsfrågan. Vi, som uppträdde mot neutraliseringens försvarare, beskyldes för att vara sabelskramlare, som icke hade annan åstundan än att störta landet i krig med snart sagt halva Europa. Jag ber att få säga anhängarne af denna fråga, att ingen kan högre än jag värdera nationens fredliga utveckling, men jag vill icke hafva den på bekostnad af den sanna manligheten och den fasta insigten, att det förnämsta och viktigaste för ett land att värna, är det nationella oberoendet. Jag tror likaså att vi, som nu uppträda för ifrågavarande motion, också komma att utsätta oss för mycket missförstånd och klander, men denna gång från det konservativa lägret, samt beskyllas för att vilja rubba hörnstenen i det civiliserade samhället, familjen. För att förekomma en dylik missuppfattning, ber jag få nämna, att jag lika mycket som någon annan värderar familjen. Denna institution är en bland de få, som förstå att för sitt ändamåls uppfyllande låta pligt och böjelse gå hand i hand, men detta hindrar dock icke, att denna institution såsom alla menkliga bör utvecklas. Man kan icke i ett sekel, som har sett slafveriet afskaffas i ett land, lifegenskapen i ett annat, säga, att en institution bör, därför att den är gammal, ega rätt att bestå. Den bör gå framåt och utvecklas den också, och vi se ju redan steg tagna på denna väg. Vi hafva 1874 års förordning, som fört denna fråga ett godt steg framåt, och jag tror, i likhet med Friherre Stackelberg, att det är en fråga, som icke kan falla. Vi hafva vid denna riksdag beviljat ett ganska stort anslag för qvinnans uppfostran och, såsom vi litet hvar känna, börjar denna uppfostran utveckla sig i den riktningen, att man söker skaffa henne en större insigt i vår tids vetande än förr. Jag hemställer därför, om vi under sådana förhållanden kunna, på samma gång vi skaffa qvinnan en grundligare och bättre uppfostran, bibehålla henne i samma ställning

Om ändrad lagstiftning ang. äkta makars inbördes egendomsförhållanden.
(Forts.)

*Om ändrad
lagstiftning
ang. äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.
(Forts.)*

som förut. Jag tror det icke. Jag medger gerna, att all lagstiftning på detta område är supplementär för de familjer, som i fråga om inbördes harmoni äro i en lyckligare ställning. Det är en nödvändighet. Mannens och kvinnans roll är der alldeles olika. Det finnes en fysiologisk åtskilnad mellan man och qvinna, som icke gör det möjligt för någon lagstiftare att bringa dem till samma verksamhet i det offentliga och enskilda lifvet. Men därför att i lyckligare lottade äktenskap icke någon lag behöfves och man icke kan ändra den fysiologiska skilnaden mellan man och qvinna, kan jag icke medgifva, att vi böra stanna kvar på den gamla ståndpunkten och icke försöka hjälpa, der hjälp verkligen behöfves. Nu tror jag för min del, att i de fattigare klasserna, der ingen förmögenhet finnes, kan ingen lagstiftning hjälpa. Det är der personligheten, som framträder mot personligheten, och den gör sig trots alla lagar gällande. Men der förmögenhet finnes att förvalta, der är ett stort fält för lagstiftaren att reglera rättsförhållandet mellan man och hustru. Jag gifver motionären rätt, då han säger, att de nuvarande förhållandena ofta äro olidliga. Man behöfver icke åberopa annat exempel, än hvad man ofta ser, eller att en ung man, som lefvat slösaktigt och satt sig i stor skuld, såsom yttersta utvägen att betala skulden förtröstar på ett rikt parti, och han lyckas vanligen vinna målet, men på bekostnad af kvinnans ställning för hela lifvet. Sådant kan ske och detta synes mig bevisa, att lagstiftningen icke är sådan, som den borde vara. Så långt är jag ense med motionären, men om lösningen af frågan, på sätt den här föreligger, är jag icke ense med honom. Jag anser nemligen för det första, att motionen har föga utsigt att föra frågan framåt, därför att man i opinionen inbillar sig, att den ytterst skulle leda till äktenskapsbandens lossande. Denna sammanblandning af här föreliggande fråga och det systemålet att skilsmessa i äktenskapet må kunna ske under enklare former än den nuvarande lagstiftningen medgifver, denna uppfattning i opinionen af det förmenta sammanhanget mellan dessa två lagförändringar gör, enligt mitt förmenande, att motionen icke kan få något större medhåll. Men icke nog dermed; jag för min del har svårt att fatta, att icke egendomsgemenskap skall vara ett viktigt vilkor i äktenskapet. När man och qvinna sluta en förening, böra väl också de ekonomiska förhållandena, som här i lifvet äro någonting väsentligt, vara gemensamma. Jag kan således icke godkänna det generella syfte, motionären omfattar.

Här är också under diskussionen påvisadt, huru många olägenheter detta förslag skulle medföra, och jag behöfver därför icke upprepa desamma. Särskildt är af Grefve Sparre påpekadt den ofta ganska delikata frågan, i hvad mån hvardera maken skall bidraga till det gemensamma boets underhåll. Der kan onekligen, på det sätt motionären velat ordna saken, gifvas anledning till många svärlösta och obehagliga förvecklingar. Likaledes kan med den intima förening, som råder mellan man och hustru, möjligheten till underslefs begående vara stor, och det torde således ur principiell synpunkt vara ett vågadt steg att nu följa motionären ända till slutet af hans förslag.

För min del har jag ansett den lyckligaste lösning af frågan vara den, att söka göra mannen och hustrun fullkomligt lika myndiga, att

skaffa qvinnan lika rättsligt inflytande på boets förvaltning, som mannen nu eger. Blevde lagstiftningen sådan, skulle enligt min tanke följden deraf blifva, att hustrun gifve mannen fullmakt att handla å hennes vägnar, och uppstode då något misstroende från hustruns sida mot mannen, hade hustrun tillfälle att i hvilket ögonblick som helst återkalla denna fullmakt. Detta vore också en lättare procedur än att vinna boskilnad etc. Då motionärens nu framställda skrivelseförslag synes mig gå i ungefärligen denna riktning, har jag för min del ingenting att deremot invända och jag skall därför tillåta mig yrka bifall till motionärens hemställan.

Om ändrad lagstiftning ang. äktamakers inbördes egendomsförhållanden.
(Forts.)

Herrar *O. B. Olsson, Rubenson och Chr. Assarsson* instämde i Herr von der Lanckens anförande.

Herr Hedlund: Det har talats mycket både i Lag-Utskottets betänkande och under debatten i dag, att nu icke tala om yttranden utom denna församling, om egendomsgemenskapen i äktenskapet såsom ett fundament för förhållandet mellan äkta makar. Det skulle må hända vara godt att veta, huruvida denna egendomsgemenskap för närvarande finnes till hos oss. Ja, den finnes i lagen och på papperet, men i verkligheten tror jag att den endast i mycket ringa mån är till finnandes. Hvad betyder nemligen en egendom utan dispositionsrätt? Om jag eger äfven den största förmögenhet, men icke har rätt att deröfver förfoga, kan jag visserligen sägas vara rik, men denna rikedom är mig dock till föga gagn. Nu har, såsom vi veta, qvinnan ingen rätt att förfoga öfver den gemensamma egendomen, utan denna rätt tillkommer odeladt mannen, och detta i följd af det i lagen omnämnda målsmanskapet, eller att mannen söker och svarar för hustrun. Detta målsmanskap har utsträckts ända derhän, att det numera icke blott gäller "söka och svara", utan att mannen oinskränkt och oåterkalleligen förfogar öfver hustruns egendom, endast med ett par undantag. Denna mannens dispositionsrätt har utbildats till absolut eganderätt öfver hustruns förmögenhet, så att mannen kan efter eget godtfinnande förskingra densamma. Kärnpunkten i de sträfvaenden, som i vår tid pågå för åstadkommande af nya förhållanden inom det område, hvarom här är fråga, är att vinna skydd för qvinnan mot dessa olägenheter och — jag vågar säga det — mot denna kränkning af eganderätten. Ty det är väl en kränkning af eganderätten, att det som hustrun medför i boet kan utan hennes medgifvande varda från henne taget och förskingradt. Ställer man frågan på denna ståndpunkt, blir hon enligt mitt förmenande i vissa fall något svårare, men i andra fall deremot betydligt lättare att lösa än de herrar föreställa sig, som här vändt sig emot motionären och hvilka frågat, huru den och den saken skulle gestalta sig under det och det förhållandet.

Lag-Utskottet talar vackra ord om familjerätten och familjelagstiftningen och anser att med den lagstiftning, som motionären här föreslagit, skulle en omhvälfning af betänklig art komma att ega rum, ja, till och med åstadkommas en ren upplösning af familjens nuvarande ställning. Den skulle kunna derigenom också upplösa staten, eftersom

*Om ändrad
lagstiftning
ang. äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.*
(Forts)

familjen är statens rot. Det är besynnerligt huru man kan uttala sådana ord, då vi i detta afseende redan hafva ett moment i lagstiftningen, som går i den af motionären föreslagna anda, nemligen äktenskapsförordet. Genom förordet har ju staten redan velat ej blott besättningarna medgifva henne rättighet att sjelf disponera deröfver och öfver sitt förvärf. Man har sett många fall, der lyckligtvis sådant förord kommit till stånd, och der hafva aldrig sådana olyckor skett, som kunnat leda till familjens eller statens upplösning. För min egen del har jag alltid ansett förord så gagneligt för samhället, att jag varit angelägen om att på de områden, der mitt ord kunnat väga något, söka göra detta förord gällande. Men att, såsom man nu här vill, förvandla detta förord från fakultativt till obligatoriskt, kan jag dock ej anse lämpligt. På samma gång jag sålunda är emot detta, skulle jag deremot gerna önska, att fordran på äktenskapsförord inträngde i det sedliga medvetandet hos vårt folk och att det blefve en hederssak för hvarje man, som gifter sig till egendom, att påyrka sådant förord, ty han bör vara befriad från misstanken att ingå äktenskap af egen nytta och ekonomisk beräkning och sålunda vara angelägen att påyrka ett förord, som den blifvande svärfadern eller giftomannen må vara ovillig att framtvinga. Jag tror således ingalunda, att det ligger något samhällsupplösande i motionärens förslag att vilja göra förordet till lag, lika litet som jag tror att deri ligger något stridande mot den germaniska familjerätten. Jag vill i förbigående nämna, att, då Utskottet talar om att handelsrätten är kosmopolitisk, allmänt mencklig, och familjerätten nationel, så skulle man snare kunna vända om denna sats, och säga, att familjerätten, såsom hvilande på ett viktigt etiskt moment i äktenskapet, är allmänt mencklig, men handelsrätten deremot nationel. Ty handelsrätten är ingalunda så kosmopolitisk som Utskottet menar. På detta område söker man att stadfästa särskilda nationella lagar, och det icke blott i ekonomiskt, utan äfven i rättsligt afseende.

Jag vill väl icke precis säga, att motionärens förslag om en skrivelse till Kongl. Maj:t i af honom angifvet syfte är för mig fullt tillfredsställande, men då jag icke vill framställa något särskildt yrkande och då ju genom förslaget ändock vinnes att frågan komme under Kongl. Maj:ts pröfning och blifver föremål för den uppmärksamhet, den så väl förtjenar, får jag förena mig med motionären i hans anhållan, att Kammarerna måtte besluta att i skrivelse till Kongl. Maj:t begära en utredning af denna så viktiga fråga.

Herr Schenström: Sedan jag begärde ordet, hafva redan många andra af Kammarernas ledamöter yttrat sig i denna fråga, och jag skulle kunna inskränka mig till att instämma med Herr Thomasson, men några ord vill jag dock tillägga.

Det måste väl i allmänhet vara tydligt för en hvar, att denna fråga är en af de mest svårlösta, som någonsin kunna bringas till afgörande hos en riksförsamling, och detta framgår äfven af denna öfverläggning. Jag är för min del öfvertygad, att huru än lagstiftas må i denna sak, skall dock otvifvelaktigt kvarstå många af de olägenheter,

som nu finnas. När nöden kommer, när konkurs eller utmätning hotar, då biträder den ene maken ömsesidigt den andre, och jag tror alltså icke, att man genom lag skall lyckas till fullo åstadkomma hvad man önskar. Hvad jag likväl föreställer mig skulle kunna blifva af värde, vore, på sätt Herr Thomasson redan omförmält, införande af obligatoriskt äktenskapsförord. Det torde vara den enda möjliga lösningen. Det ligger, såsom motionären riktigt anmärker, nu för tiden en icke liten svårighet uti att framkomma med yrkandet på äktenskapsförord. Det upptages illa och blir ej af. Men blefve äktenskapsförordet obligatoriskt och skulle detsamma, såsom en annan ärad talaren nämnde, upprättas redan före eller vid lysningen, kunde det blifva af vigt för en qvinna, som medför en stor förmögenhet i boet. Då nu emellertid inom denna Kammare skiljaktiga meningar försports i denna fråga, bör det kunna vara af intresse för Kammaren att höra hvad en af vårt lands mest framstående jurister, nemligen Justitierådet Olivecrona, säger i sin afhandling om makars giftorätt i bo. Han yttrar: "Då makarne skola i ljuft och ledt dela gemensamma öden och då deras sträfvanden för befrämjandet af familjens bästa böra vara ömsesidiga, synes det falla sig ganska klart, att, enär egendom alltid är ett medel att befördra familjens välbefinnande och trygga dess tillvaro, en förening af hvad begge makarne ega och förvärfa är högligen önskvärd. Genom en sådan förening af makarnes förmögenhet, hvilken, såsom ett heit betraktad, kommer att tjena familjens ändamål, böra makarne alltid känna sig närmare slutna till hvarandra, än om hvar och en af dem skulle uppfatta sin egendom såsom varande till mera för eget gagn än för familjens."

Nu hafva här under diskussionen framstälts olika yrkanden om en särskild skrifvelse till Kongl. Maj:t. Jag tror dock, att den värde motionären, då han i sitt förslag begär att Konungen måtte till nästa riksdag framlägga förslag i det syfte, han önskar, begär alltför mycket af Kongl. Maj:t eller hans rådgifvare. Det viktiga ämne, denna sak berör, är nemligen af den beskaffenhet, att det icke låter sig göra att helt tvärt framkomma till Riksdagen med ett genomfördt och gediget förslag. Om en skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle ifrågakomma, kan jag därför icke finna lämpligt att deri begagnas uttrycken: »till nästa riksdag», utan allenast att Kongl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida och i hvad mån det syfte motionären afsett må kunna göras till föremål för en särskild proposition till Riksdagen. Således kan jag för min del icke biträda motionen sådan den nu föreligger eller det förslag till proposition, som, nu framlagdt, i sig innefattar en stridighet just mot hvad jag påyrkat. Jag måste alltså ansluta mig till Utskottets förslag.

Herr A. P. Lind: Herr Talman! Jag ber endast att få tillkännagifva, att jag instämmer i det af Friherre Stackelberg framlagda förslag och det af Herr Key afgifna yttrande.

Herr Borg: Till en början ber jag att få betyga motionären min tacksamhet för det han framlagt denna stora fråga till behand-

Om ändrad lagstiftning ang. äkta makars inbördes egendomsförhållanden.
(Forts.)

Om ändrad
lagstiftning
ang. äkta
makars inbör-
des egendoms-
förhållanden.
(Forts.)

ling. Den är för mig såsom en vårens lärka, en budbärarinna inom qvinlighetens verd. Jag föreställer mig dock att hon denna gång skall frysa i hjel, då hon icke mötes af det solsen, den värme, som hon så väl behöfver, men jag hoppas att en ny budbärarinna skall komma och åter komma, till dess det slutligen lyckas henne att få detta solljus, se grönskan och utvecklingen.

Det är anmärkningsvärdt hvad svårigheterna äro stora, när det gäller att bereda qvinnan en bättre rättslig ställning i samhället. Oaktadt kristendomen redan för 2,000 år sedan uttalade qvinnans likställighet med mannen och oaktadt den franska revolutionen i sina grundlagar inskref qvinnans rättigheter, så är detta allt än i dag endast fromma önskingar. Det är visserligen sant att inom menskligheten, inom hvarje civiliserad nation, hafva steg blifvit tagna i den rätta riktningen, att nemligen bereda nutidens qvinnor en annan ställning än den forntidens slafvinnor och medeltidens kloster- och borgjungfrur egde, men det är dock besynnerligt hvad lagen hos oss ännu i detta fall bjuder på skådebröd i stället för sund och närande spis.

Det är 39 år sedan den lika arfsrätten proklamerades. Det var nemligen år 1844. Man tog för gifvet att, när qvinnan hade fått lika arfsrätt med mannen, skulle det någonting betyda, och man förestälde sig att dermed borde följa rättigheten för henne att sjelf disponera öfver hvad hon fick ärfva. Men nej! Hon tilltog visserligen i värde, såsom vara betraktad, emedan hon blef mera eftersökt för det större eller mindre arf hon skulle få, men hennes personliga ställning blef ingalunda synnerligen förbättrad. År 1858 hade man kommit till den åsigt, att qvinnan borde blifva myndig, när hon dertill anmälde sig. Hon anmälde sig icke vidare, och man fann då att detta stadgande, likasom det nu gällande äktenskapsförordet, icke hade mycket att betyda. Följden deraf blef att man år 1863 gick ett steg vidare, gjorde den ogifta qvinnans myndighet, vid uppnådda 25 år, till lag. Nu synes det väl, hvilket äfven under denna diskussion af flere talare framhållits, att det ligger en stor orättvisa och obillighet deri, att äktenskapet skall beröfva qvinnan hennes myndighet, så att till och med, medan den ogifta dottern är myndig vid 25 års ålder, modern är omyndig och står under mannens herravälde. Det är ju alldeles tydligt att ett sådant rättstillstånd icke länge kan fort fara. I den mån qvinnans bildning tilltager, i samma mån växa också hennes fordringar att blifva likställd med mannen, hvilket ju är i öfverensstämmelse med både förnuftets och religionens fordringar och påbjudes af så väl statskloket som sedighet och familjelif. Man kan visserligen, såsom någon nyss, tala om att den ställning, som i ekonomiskt afseende nu förefinnes i familjen, är den *naturliga*, i det att den sammanhåller familjen. Men jag vill fråga, hvad den sammanhållning har att betyda, som gör den ena kontrahenten till absolut herskare och den andra absolut underdånig. Kan man tänka sig att detta i längden skall kunna fortgå? Kan det verkligen, i den mån rättskänslan allt mera utvecklas, blifva sammanhållning, enighet och samverkan, med ett ord harmoni, i en familj, der kontrahenterna äro ställda på så olika rättsgrunder, att den ena bestämmer allt, den andra intet?

Det är en känd sak, att på de områden, der man gifvit qvinnan en smula frihet, der har hon kunnat gå framåt och verkat på eit, såsom en talare på stockholmsbanken anförde, så utmärkt sätt, att man ansett detta ensamt vara nog för att berättiga den gifta qvinnan att intaga den rättsställning, som henne tillkommer. Man har icke heller hört några klagomål öfver den ogifta qvinnans sätt att sköta sina åligganden inom de olika områden, der hennes verksamhet varit tagen i anspråk, utan hon har tvärt om genom sina utmärkta egenskaper visat sig kunna täfla med mannen, i många fall öfverträffa honom. Jag vet heller icke hvarför man icke skall kunna förutsätta samma duglighet och samma intelligens hos den gifta som hos den ogifta qvinnan.

Jag är, såsom jag förut yttrat, fullt öfvertygad om att denna angelägenhet är så utomordentligt vigtig för samhället och dess framtid att något bör derför göras och göras snart. På förordets väg tror jag dock att man icke kommer till ett önskad resultat. För min del ansluter jag mig närmast till Herr von der Lanckens åsigt, enligt hvilken full myndighet borde bestämmas åt qvinnan lika väl som åt mannen. Jag skulle med glädje helsat denna motion välkommen, om den också icke innehållit mer än dessa trenne ord: "hustrun vare myndig", och det vore att anse som en stor eröfring, om denna grundstats blefve erkänd; allt annat skulle så småningom lämpa sig derefter.

Då tiden är långt framskriden, vill jag emellertid icke fortsätta längre, blott tillägga att jag, beträffande frågans ytterligare behandling, i likhet med den ärade talaren på venersborgsbanken, anser att en skrivelse till Kongl. Maj:t icke skulle vara lämplig, på de grunder, som förut blifvit angifna. Framför allt bör man naturligtvis veta *hvad* man vill att Kongl. Maj:t skall göra. Det vet man icke nu. Frågan är för öfrigt så ny och griper så djupt in i de ekonomiska förhållandena inom familjerna, att man behöfver tid att besinna sig rörande det lämpligaste sättet för dess lösning. Hvad svar skulle man nu kunna vänta af Kongl. Maj:t? Jo, en komite skulle må hända tillsättas för frågans utredning; men hvad visshet eger man, att en sådan komité blefve visare än Riksdagen och dess Lag-Utskott?

Jag anhåller slutligen, att *Kammaren, med ogillande af Lag-Utskottets motiv, måtte bifalla det slut, hvartill Utskottet kommit.*

Herr Hæggström: Mine herrar! Jag skall ställa mig Eder önskan till efterrättelse; det skall inte blifva många ord jag skall spilla på saken.

Jag hade icke tänkt yttra mig i frågan, men det var något i Grefve Sparres bevisföring, som ovilkorligen uppkallade mig. Hans argumentation gick ut derpå att, då egendomen i det gemensamma boet i allmänhet väl omhänderhafves af mannen, det sålunda icke vore värdt att så mycket bråka med föreliggande fråga. Sedermera anförde han äfven den ringa utsträckning, som äktenskapsförordet erhållit, till stöd för att ingenting borde göras. Jag tror verkligen att de flesta lagar tillkommit för undantagens skull och icke för regeln, ty icke lär väl Herr Grefve Sparre vilja anse att icke t. ex.

*Om ändrad
lagstiftning
ang. äkta
makarsinbör-
des egendoms-
förhållanden.*
(Forts.)

strafflagen tillkommit för undantagens skull. Flertalet menniskor hör väl till dem, som äro hederliga och lefva lagenligt. Lika så vore väl här, om ock i de flesta fall mannen sköter egendomen väl, det icke något ondt uti att lag stiftades för de ingalunda få fall, då han sköter den illa. Det händer icke så sällan att egendomen spolieras, och det just den egendom, som hustrun i boet infört, och det på ett sätt, som är ganska beklagligt. Det kan hända att det finnes personer, som sköta sig rätt bra och äro mycket redbara och som lyckas gifta sig till en betydlig förmögenhet, men hvilka hafva, som man säger, svårt att säga nej, och så ett, tu, tre är hustruns förmögenhet weg genom borgensförbindelser. Det hade då varit bättre, om, såsom Herr von der Lancken påpekat, den gemensamma egendomen hade stått under gemensam förvaltning och qvinnan haft rätt att säga ja och lemna sitt medgifvande, innan borgen tecknades.

Säkert är att härigenom många ruiner och obehag skulle kunnat undvikas.

Jag har sagt att jag skall blifva kort, och ehuru mycket skulle kunna vara att tillägga, ber jag därför endast att få instämma med motionären i det af honom framlagda skrifvelseförslag.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de meningar som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på det af Herr Borg gjorda yrkandet, dels ock slutligen på antagande af det förslag, som Friherre Stackelberg under öfverläggningen framställt; och fann herr Talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition antagits bifall till Friherre Stackelbergs förslag, en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i Utlåtandet
N:o 42 röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets förevarande hemställan, bifallit det yrkande, som af Friherre Stackelberg, under öfverläggningen i ämnet framstälts.

Omröstningen verkställdes, och utföll med 71 ja mot 41 nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes Lag-Utskottets Utlåtande N:o 43, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning

angående förändrad lydelse af 30 och 148 §§ i Strafflagen för krigsmakten den 7 Oktober 1881, dels ock enskild motion om ändring i punkterna 20 och 21 i 148 § af nämnda lag.

Detta ärende skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.